

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. หลักสูตรกลุ่มสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กิจกรรม 4 MAT และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ได้พัฒนาและเรียนรู้

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด

วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจึงกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยม อันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจาก โครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ตัวผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหา ข้อมูลเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียน จะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครู ผู้สอนจะเข้าใจในความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ความที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาระดับบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่า จบการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 1 – 34)

หลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ธรรมชาติของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ธรรมชาติของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้นเป็นวิชาที่ว่าด้วยสัมพันธระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเหล่านั้น และมีคุณลักษณะต่าง ๆ อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยรู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในชีวิตประจำวันได้ โดยมีการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เรียนรู้จากข้อมูลข่าวสารทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจำเป็นจะต้องแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา โดยใช้เทคโนโลยีและสื่ออย่างมีประสิทธิภาพรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะตามระบอบประชาธิปไตยบนพื้นฐานของหลักคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ นอกจากนั้น ผู้เรียนยังต้องรู้คุณค่าและภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

วิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่มดังนี้

1. เป็นศาสตร์บูรณาการที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษา พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นพลเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบ โดยนำเอาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ มาทำความเข้าใจเพื่อการตัดสินใจ การสำรวจ การสืบค้น การสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ และนำทางตนเองและผู้อื่น เชื่อมโยงความรู้ในเรื่องต่าง ๆ มาทำความเข้าใจ เพื่อการตัดสินใจ การสำรวจ การสืบค้น การสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ และนำทางตนเองและผู้อื่น เชื่อมโยงความรู้ที่เรียนสู่โลกแห่งความเป็นจริงในชีวิตได้
2. ได้บูรณาการสรรพความรู้ กระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ
3. ผู้เรียนอภิปรายประเด็นปัญหาพร้อมสมัยร่วมกับผู้อื่นได้
4. การจัดการเรียนการสอนเป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดขั้นสูงในประเด็นหัวข้อที่ลึกซึ้ง ทำทนายผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความหมาย สามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต

เป้าหมาย คือ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาระดับพื้นฐานแล้วจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. ยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรม

คำสอนไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเอง อยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์กับสังคมส่วนรวม

2. ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ได้งามไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อสันติสุขของ สังคมไทยและสังคมโลก

3. มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ

4. เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาควิชาในความเป็นคนไทย สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและนำไปสร้าง องค์ความรู้ใหม่ได้

5. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเป็นผู้สร้าง วัฒนธรรม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จุดมุ่งหมายและขอบเขต

ลาวัญย์ วิทยาวุฒิกุล (2533, หน้า 19-20) กล่าวถึงกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม มีลักษณะวิชา ขอบเขต และความมุ่งหมายที่ชัดเจน จึงมีบทบาทในกระบวนการเรียน การสอนในโรงเรียนดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอด เจตคติ ค่านิยมและทักษะของความเป็น พลเมืองดี ด้วยเหตุนี้จึงเป็นวิชาที่ต้องกำหนดหรือบังคับให้เรียนในโรงเรียนโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็น สังคมที่ระบอบการเมืองเป็นรูปแบบใด

2. สังคมศึกษามีบทบาทหน้าที่เบื้องต้น ช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่รอบรู้

3. มีเหตุผลและใช้เหตุผล มีความเป็นมนุษย์ มีความรู้สึกรู้สีกหรือสัมผัสจับใจ สามารถ สนองตอบสังคมรอบตนได้อย่างเหมาะสม สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในสังคมประชาธิปไตย

4. การเรียนรู้ทางสังคม เกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์และสถานที่นอกเหนือจาก การเรียนรู้ในห้องเรียนวิชาสังคมศึกษามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทางสังคมในลักษณะ การเรียนรู้ที่เป็นระบบแต่การเรียนการสอนจะต้องประกอบทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนซึ่ง เป็นภาคปฏิบัติด้วยจึงต้องอาศัยการเรียนรู้ทางสังคมในรูปแบบอื่นประกอบ

5. สังคมศึกษามีบทบาทเป็นแกนกลางของการสัมพันธ์หลักสูตรไปสู่เป้าหมายเพื่อความเป็น พลเมืองดีและมีคุณภาพทางสังคม ดังนั้น สังคมศึกษาจึงเป็นตัวเชื่อมโยงความรู้ในวิชาต่าง ๆ มา ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกัน ในกิจกรรมการเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ด้วย

6. สังคมศึกษามีบทบาทพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปฏิบัติตนในฐานะพลเมือง โดยการประยุกต์ความรู้ เจตคติ ค่านิยม และทักษะที่ได้รับในโอกาสและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีความเข้าใจในลักษณะเฉพาะและบทบาทที่สำคัญของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจะเป็นพื้นฐานให้เข้าใจปรัชญาความมุ่งหมาย และการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตาม จุดประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งมีความมุ่งหมายกลุ่มสาระเดียวกับกลุ่มสาระอื่นๆ ที่ทำให้เกิดความรู้ เพื่อบรรลุถึงความเจริญเติบโตของตน ในกำหนดอันจำเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกกลุ่มสาระในหลักสูตรจะมีบทบาทความมุ่งหมายเดียวกัน คือพัฒนาให้ผู้เรียนเจริญงอกงามสูงสุดตามความคาดหวังของสังคม แต่ด้วยเหตุที่กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีลักษณะสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับกลุ่มสาระอื่นๆ ในหลักสูตร จึงมีบางคนยึดเอาวิชาสังคมศึกษาเป็นศูนย์กลางการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาภูมิศาสตร์ประเทศในภูมิภาคเอเชีย และในท้องถิ่นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ ทรัพยากร สภาพปัญหา การอนุรักษ์และการแก้ปัญหาทรัพยากร การประกอบอาชีพ ระบบเศรษฐกิจ การซื้อขายแลกเปลี่ยนและสถาบันการเงินในประเทศ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถวิเคราะห์สภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ระบบเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพของประชากรในประเทศและในท้องถิ่น และสามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิต

ศึกษาลักษณะทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชีย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิด ความสัมพันธ์อันดีของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย

ศึกษาพระพุทธศาสนาและศาสนาที่ตนนับถือ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ประวัติศาสนา และสาวก การบริหารจัดการและเจริญปัญญา หลักธรรม ศาสนพิธี แนวปฏิบัติของศาสนิกชน วันสำคัญของศาสนา พระไตรปิฎก พุทธศาสนสุภาษิต ภาษาบาลี คำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ศึกษาวิถีชีวิตไทย ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งบุคคลสำคัญและผลงานที่เป็นคุณประโยชน์ต่อชาติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ยึดมั่น ศรัทธา ในศาสนาที่ตนนับถือ เกิดความภาคภูมิใจในวิถีไทย นำหลักธรรมและแนวปฏิบัติที่ดีงามของศาสนาและสาวก รวมทั้งบุคคลสำคัญที่มีผลงานดีเด่นมาปรับใช้และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่าง สันติสุข

ศึกษาการเมืองการปกครองของไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยเน้นในด้านสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ สิทธิมนุษยชน และวิถีประชาธิปไตยศึกษา กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สรีทธา ยึดมั่น การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย วิถีประชาธิปไตย รวมทั้งนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสงบสุข

ศึกษาเรื่องช่วงเวลา การแบ่งเวลา การเทียบศักราชในระบบต่าง ๆ การแบ่งยุคสมัยในประวัติศาสตร์ของชาติ เพื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ประวัติศาสตร์อย่างถูกต้อง

ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา ด้านปัจจัยทางภูมิศาสตร์ในการตั้งถิ่นฐาน การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยพื้นฐานการตั้งถิ่นฐานของรัฐในการดำรงชีวิตของประชากรไทยยุคอยุธยา

ศึกษาการเมืองการปกครองและกฎหมายที่ควบคุมให้สังคมสงบสุข ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการปกครองของชนชาติไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสัตหีบ, 2545, หน้า 45)

หลักการของวิธีการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หทัย ดันหยง (2525, หน้า 210) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนสังคมศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อสร้างพฤติกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น
2. เพื่อนำหลักสูตรและหลักการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติ ให้นักเรียนบังเกิดผลแห่งการเรียนรู้และบังเกิดเป็นแนวประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตของนักเรียน
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมซึ่งกำหนดพฤติกรรมที่คาดหวังไว้ เช่น มีบุคลิกดี เข้าใจสังคม รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ร่วมงานกับหมู่คณะ รู้จักดำรงชีวิตด้วยการประหยัด บริโภคสิ่งของด้วยความฉลาด มีทักษะในการวิเคราะห์ วิวิจารณ์ รักษาระเบียบวินัย เสียสละต่อส่วนรวม เป็นต้น
4. เพื่อให้ครูสามารถใช้กลวิธีการสอน สื่อการสอนและดำเนินการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การสอนวิชาสังคมศึกษาจำเป็นต้องสอนให้ผู้เรียนเรียนได้เท่าทันสังคม โดยมีวิธีการสอนเป็นสื่อกลางเพื่อทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดหมาย การกล่าวว่า วิธีการใดดีที่สุดนั้น จำกัไม่ได้ และจะสอนเป็นเวลาใด แ่ไหนนั้นต้องขึ้นอยู่กับสภาวะ การณ์ที่เหมาะสม เช่น ขึ้นอยู่กับเนื้อหา สภาพสิ่งแวดล้อม ความต้องการและความสามารถของผู้เรียน

ยุทธวิธีการเรียนการสอน ที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งการเรียนการสอน กลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และการศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล

1. การระดมสมอง การให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในกลุ่มย่อยและการเรียนร่วมกัน ทั้งชั้น ผู้เรียนได้อภิปรายและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ วิธีการนี้ยังทำให้ผู้เรียนได้แสดงพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่ การนำความรู้มาใช้ในการศึกษาเรื่องที่เรียน และตรวจสอบความเข้าใจของตนที่ยังไม่ถูกต้องได้อีกด้วย

2. กรณีศึกษา เป็นการฝึกให้ผู้เรียนอ่านเรื่องสั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ผู้เรียนสร้างข้อสมมติฐาน กรณีศึกษาทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ การคาดคะเนอนาคตด้วย

3. การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการทำงานด้วยกันในกลุ่มย่อย และที่สมาชิกมีความสามารถแตกต่างกันมาร่วมกันทำงาน ครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้รู้เป็นแหล่งความรู้ให้กันและกัน การเรียนแบบร่วมมือมีหลายวิธีการ เช่น

ต่อเติมเสริมสร้าง (Jigsaw) เป็นวิธีการเรียนรู้บนพื้นฐานที่ให้ผู้เรียนแต่ละคนเสมือนเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง แล้วทำหน้าที่ให้ความรู้แก่เพื่อนในกลุ่มส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันและกัน

รวมหัวร่วมคิด (Numbered Heads Together) ผู้เรียนร่วมมือกันทำงานที่จะตอบคำถามที่ครูกำหนดให้ เมื่อครูมอบหมายให้หมายเลขใดหมายเลขหนึ่งเป็นผู้ตอบ ผู้เรียนคนนั้นก็ต้องตอบตามคำตอบที่ได้จากการที่ทุกคนในกลุ่มร่วมกันหาคำตอบแล้ว เป็นวิธีการที่ส่งเสริมบรรยากาศการแข่งขันบนพื้นฐานของการร่วมมือกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนในสิ่งที่เรียน และได้พัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ

คู่คิดคู่สร้าง (Think – Pair – Share) ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ศึกษาเรื่องหรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งตามลำพังแต่ละคนก่อน หลังจากนั้นจึงจับคู่อภิปรายในสิ่งที่แต่ละคนได้ศึกษามาแล้วนั้น เมื่อได้รับฟังความคิดเห็นกัน ได้ทบทวนกันแล้วก็จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่ของตนร่วมกันใน

4. การได้วาทิ วิธีการนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเชื่อมโยงในสิ่งที่ศึกษาค้นคว้าเข้าด้วยกัน กิจกรรมการได้วาทิ ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการจัดระบบข้อมูลความรู้ต่าง ๆ มาสนับสนุนความคิดเห็นของตนเอง และใช้ทักษะทางภาษาเพื่อสื่อสารงานใจผู้อื่น

5. การจัดประสบการณ์นอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตและได้รับประสบการณ์ตรงในชีวิตจริง โดยใช้สังคมเป็นเสมือนห้องปฏิบัติการของผู้เรียนทั้งผู้เรียนและครูได้ฝึกการวางแผนล่วงหน้าก่อนที่จะรับประสบการณ์เหล่านั้น

6. การเขียนบรรยาย เพื่อฝึกทักษะการเขียนโดยให้ผู้เรียนได้คิดประเด็นคำถามต่าง ๆ รวบรวมความรู้แล้วนำมาถ่ายทอดด้วยการเขียนให้ผู้อื่นได้เข้าใจความคิดเห็นของตนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้ว มาผสมผสานกับความรู้ใหม่ และเขียนถ่ายทอดออกมา

7. การจัดระบบความคิดด้วยกราฟิก ทักษะการเขียนและอ่านกราฟิกเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดรวบยอดและความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ แผนภูมิ แผนผัง แผนภาพ ตาราง กราฟ แผนที่ ความคิดต่าง ๆ ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะความคิดผ่านการใช้กราฟิกเหล่านี้

8. การอ่านร่วมกันในกลุ่ม ในขณะที่ทำงานกลุ่ม ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่าน เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่านด้วยการอภิปราย ชักถามร่วมกันกับเพื่อน

เฉลิมพล แก้วสามสี (2542, หน้า 20) ครูต้นแบบ ประจำปี 2542 กล่าวว่า การสอนแบบนวัตกรรมกระบวนการกลุ่ม แบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีรูปแบบดังนี้

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยนักเรียนเลือกกลุ่มกันเอง
2. ในการรับมอบหมายงานให้ประธานของแต่ละกลุ่มไปประชุม
3. ประธานกลุ่มแต่ละกลุ่มประชุมเพื่อแจ้งเรื่องที่จะต้องปฏิบัติและมอบหมายงาน
4. รูปแบบการเรียนการสอน นักเรียนเป็นผู้เลือกส่วนผู้ส่วนเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น
5. การประเมินผล นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการประเมินผล ร้อยละ 30 ของคะแนน

ทั้งหมด

6. นำผลที่ได้ทั้งของนักเรียนและครูไปติดป้ายนิเทศโคนสรุปผลในแต่ละเดือน
7. การเปิดใจ เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องทั้งของนักเรียน และของครูให้ดีขึ้น

การประเมินผลการเรียนการสอน

การประเมินผลการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแนวใหม่ จะมุ่งวัดทักษะ เจตคติและความสามารถเชิงพฤติกรรม ไม่มุ่งวัดความรู้เพียงอย่างเดียว การประเมินผลวิชาสังคมทำได้หลายวิธี

1. การสังเกต สังเกตพฤติกรรม การเล่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรักษา สาธารณสุขสมบัติ การแสดงความคิด ความรับผิดชอบและความสำเร็จในการทำงาน

2. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การทำแผนที่ แผนผังภาพจำลองการจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสอบและกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3. การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่องหรือกิจกรรมหนึ่งๆ โดยซักถาม โดยการวัดความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ เจตคติ ความคิดเห็นและการประเมินตนเองภายในโรงเรียน

4. การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วใน ระยะเวลาหนึ่งๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจและความเห็นชอบของผู้เรียน

สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนจึงต้องมีความทันสมัย ศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนา ตนเอง และเป็นการแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เลือกสรรเทคนิคการสอนหลาย ๆ รูปแบบ ประกอบกับ เลือกใช้อุปกรณ์ สื่อการสอน เพื่อมาประยุกต์ใช้กับบทเรียน จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง ตามความสนใจและความสามารถของผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ เพื่อส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ เจตคติ และค่านิยมที่ถูกต้อง และเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนที่จะต้องไปเผชิญกับสภาพสังคมในยุคข้อมูลข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งยังเน้นให้รู้จักนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันในสังคมได้ อย่างเป็นสุข

งานวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สมศิริ ปลื้มจิตต์ (2534, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ด้วยวิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ กับการสอนตามคู่มือครูพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันและกลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

บุษบง รักเรียน (2535, หน้า บทคัดย่อ) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ พฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยวิธีสอนกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนตามคู่มือครู พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์หลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมชัย อุ่นอนันต์ (2539, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมเทคโนโลยีในท้องถิ่นที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และความสนใจทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมเทคโนโลยีในท้องถิ่นกับการสอนโดยครูเป็นผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสนใจทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมเทคโนโลยีในท้องถิ่นกับการสอนโดยครูเป็นผู้สอน แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

วนิดา อยู่ยี่น (2539, หน้า บทคัดย่อ) วิจัยนี้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการประคิษฐ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับการสอนตามคู่มือครู พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับนักเรียนที่ได้รับการสอนคู่มือครูมีความสามารถในการประคิษฐ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภาภรณ์ คงบางพระ (2542, หน้า บทคัดย่อ) การวิจัยนี้เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและความสามารถในการคิดพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยชุดการเรียนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ประกอบการวิเคราะห์คุณค่าภูมิปัญญาไทยกับการสอนตามคู่มือครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการคิดพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนของนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ความหมายของกลุ่ม

คำว่า “กลุ่ม” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ได้แก่

ลอเซอร์ (Loesor, 1975, pp. 5-19) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มไว้ดังนี้

1. มีการติดต่อสัมพันธ์และกันในระหว่างสมาชิกของกลุ่ม
2. มีความมุ่งหมายร่วมกัน
3. มีความสัมพันธ์กันในเชิงหน้าที่

4. มีอำนาจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความสมัครใจ

5. มีความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของกลุ่มได้

กัลลี (Galley, 1963, pp. 62-63) กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายมากกว่าการที่บุคคลมาร่วมกันเฉยๆ โดยไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับการที่จะเรียกว่ากลุ่มต้องมีเป้าหมายเฉพาะอย่างเดียวกัน มีการกระทำร่วมกันซึ่งประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1. มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน และการกระทำนั้นจะต้องตรงกันความต้องการของแต่ละบุคคล

2. ความสำเร็จของงานในกลุ่มจะนำไปสู่ความร่วมมือ

3. ต้องมีการสื่อสารทางวาจา หรือติดต่อกันเป็นลายลักษณ์อักษร

กริม และไมเคิลิส (Grim & Michaelis, 1953, p. 146) ได้เขียนเกี่ยวกับกลุ่มว่า กลุ่มจะเกิดขึ้นได้จะเกิดขึ้นได้นั้นสมาชิกในห้องต้องแสดงเอกลักษณ์ทางพฤติกรรมของตนให้ปรากฏ และต้องแสดงพฤติกรรมที่ขึ้นอยู่กับกันและกัน

กู๊ด (Good, 1953, p. 256) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ว่า หมายถึง กลุ่มซึ่งอยู่ในรูปที่มีการปะทะสังสรรค์กัน หรือมีวิธีการดำเนินงานของกลุ่มร่วมกัน

บอนเนอร์ (Bonner, 1959, p. 10) ได้ให้ความหมายของพลังกลุ่มไว้ว่า พลังกลุ่มเป็นแรงผลักดันที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปรวมกันโดยมีความสัมพันธ์ มีการสื่อสาร และมีการปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังขึ้นภายในกลุ่มขนาดของพลังที่เกิดขึ้นจะมากน้อยต่างกันออกไปตามสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม

จากความหมายของกลุ่มดังกล่าวมาพอสรุปได้ว่า กลุ่มหมายถึงการมาอยู่ร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำหรือปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีเป้าหมายเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความสนใจ มีความพอใจ มีการยอมรับ ให้ความเคารพในความคิดซึ่งกันและกันและมีการพึ่งพาอาศัยกัน มีความรับผิดชอบที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน

ความหมายของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

คำว่า “กลุ่มสัมพันธ์” ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Group Dynamic หรือ Group Process และภาษาไทยใช้คำต่างกันไปได้แก่ กระบวนการกลุ่ม และกลุ่มสัมพันธ์ ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่ากลุ่มสัมพันธ์ ไว้หลายความหมาย เช่น

คาร์ทไรท์ และแซนเดอร์ (Cartwright & Zander, 1960, p. 4) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ว่า หมายถึงชุดของเทคนิค เช่น บทบาทสมมติ การอภิปราย การสังเกต และการให้ข้อวิจารณ์แก่กัน และการตัดสินใจของกลุ่ม ซึ่งเทคนิคต่าง ๆ เหล่านี้ ช่วยปรับปรุงทักษะต่าง ๆ เกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

หลุย จาปาเทศ (2522, หน้า 48) กล่าวว่าวิชากลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) หมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิกริยาโต้ตอบแก่กันในกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีต่อกัน ลักษณะของสมาชิกกลุ่ม ผู้นำ ผู้ตาม ตลอดจนการแก้ปัญหาของกลุ่มว่ากลุ่มมีเทคนิคหรือวิธีการในการแก้ปัญหาอย่างไร และวิธีไหนจะได้ผลมากที่สุด

พนม ลิ้มอารีย์ (2522, หน้า 62) กล่าวว่ากระบวนการกลุ่ม หมายถึง ปฏิกริยาโต้ตอบกันอย่างเสรี ซึ่งสมาชิกในกลุ่มต่างช่วยกระตุ้นซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะใช้ความรู้ ความสามารถพิเศษที่มีอยู่ในสมาชิกแต่ละคน โดยมีหัวหน้าหรือผู้นำเป็นผู้คอยกระตุ้นให้เกิดปฏิกริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน เมื่อกลุ่มประสบกับปัญหาสมาชิกจะต้องช่วยกันแก้ปัญหานั้น โดยใช้ความรู้ ความสามารถของตน เช่น การตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่ม การกำหนดวิธีการที่จะนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

จันทิมา ลิ้มปิเจริญ (2522, หน้า 1) กล่าวว่ากระบวนการกลุ่มเป็นการศึกษาพฤติกรรมของคน โดยอาศัยกระบวนการต่าง ๆ จากกลุ่ม เมื่อมีการรวมกลุ่มขึ้นย่อมมีความสัมพันธ์กันขึ้น กลุ่มจะช่วยให้บุคคลรู้จักจุดเด่น จุดด้อย หรือจุดอ่อนของตัวเอง ความเข้าใจ และรู้จักตนเอง มีส่วนช่วยให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นจุดอ่อนและแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ผลที่ได้จากสิ่งเหล่านี้จะทำให้คนสามารถเข้าใจผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นได้ เมื่อต่างก็มีความเข้าใจ เต็มใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้การทำงานกลุ่มต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยดีและบรรลุผล

ทิตินา แยมมณี (2545, หน้า 123) กล่าวว่า วิธีการที่เรียกว่า Group Process หรือกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ก็คือการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยครูจะจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง และใช้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรม และความคิดที่ได้จากการประกอบกิจกรรมนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ความเข้าใจสิ่งนั้น และในการเรียนครูจะมุ่งพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องทัศนคติ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่มฉะนั้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จึงนำมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางในสาขาวิชาชีพต่างๆ เช่น การแพทย์ การศึกษา เป็นต้น

ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ และ ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน

ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ คือ หลักการศึกษาที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีผลต่อกันและกัน ทั้งนี้โดยยึดหลักการเรียนรู้บางประการดังนี้ (ทิตินา แยมมณี, 2545 , หน้า 6 – 9)

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้นผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของตน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน มิใช่มาจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่ง

เดียว ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจ จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำ และสามารถใช้การเรียนรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเองนั้น มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำไว้

4. การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่มีความสำคัญ หากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องนั้นแล้ว จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้

5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้

ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน คือ การสอนที่ยึดทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ เป็นการสอนที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องพฤติกรรมของคนที่มีผลกระทบต่อกันและกัน โดยครูผู้สอนพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ มีดังนี้ คือ (ทิตนา แคมมณี, 2545, หน้า 8-9)

1. หลักการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้ทั่วถึงกันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. หลักการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มให้มาก ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจำเป็นต้องอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมมีผลกระทบต่อกันและกันอยู่เสมอ การให้ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

3. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พยายามค้นหาและพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมักจะมีผลต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าจากผู้อื่น

4. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่า เป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่าง ๆ เพราะฉะนั้นครูจึงควรพยายามเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบ ไม่ใช่มุ่งแต่ที่คำตอบนั้นมา

5. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ดังนั้นครูจึงควรพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจาก

การเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

จากหลักการดังกล่าว ทิศนา แชมมณี (2545, หน้า 146-147) มีขั้นตอนการสอนดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่หลงทาง หรือ ออกนอกกลุ่มนอกทางจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนให้ชัดเจนโดยกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะซึ่งนิยมเขียนในเชิงพฤติกรรม

2. การกำหนดเนื้อหาหรือความคิดรวบยอด เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายชัดเจนแล้วครูผู้สอน จำเป็นต้องทำความเข้าใจเนื้อหาสาระและความคิดรวบยอดที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน และเขียนให้ เข้าใจชัดเจนเพื่อใช้เป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

3. การกำหนดกิจกรรมหรือประสบการณ์เรียนรู้สำหรับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการสอนดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้ กระบวนการขั้นตอนดัง

3.1 ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เช่นการทบทวน ความรู้เดิม การสร้างบรรยากาศ

3.2 ขั้นกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้เพื่อให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมและรับผิดชอบในการเรียนของตนและเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่สามารถนำมา วิเคราะห์หรือปราชัยให้เกิดความรู้ที่ชัดเจนขึ้นภายหลัง

3.3 ขั้นอภิปราย คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึกและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

3.4 ขั้นสรุปและนำไปใช้ เป็นขั้นของการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ จากขั้นกิจกรรมและการอภิปรายมาประสานกัน จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน รวมทั้งการกระตุ้นให้ ผู้เรียนนำเอาความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติหรือใช้จริงในชีวิตประจำวัน

4. การประเมินหลังจากการสอนเสร็จครูจำเป็นต้องประเมินผลดูว่าผู้เรียนได้บรรลุ จุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้หรือไม่ การวัดผลจะต้องวัดให้ตรงตามจุดมุ่งหมายแต่ละข้อ และครบทั้ง 2 ด้านทั้งทางด้านเนื้อหาและกลุ่ม

กิจกรรมที่ใช้ในการสอนตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์

ทิศนา แชมมณี (2545 , หน้า 196-221) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ มีอยู่หลายวิธี ดังนี้คือ

1. เกม (Games) เป็นวิธีหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสอนได้ดีโดยครูผู้สอนสร้าง สถานการณ์สมมุติขึ้นให้ผู้เรียนเล่นด้วยตนเอง ภายใต้อัตลักษณ์หรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ซึ่ง ผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้ชนะ วิธีนี้จะ

ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนสนุกสนานในการเรียน

2. บทบาทสมมติ (Role Playing) วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์สมมติขึ้นมานั้น แล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีหนึ่งซึ่งใช้ในกรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงนำมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนั้นการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสดแสดงละครร่วมกันจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และฝึกการทำงานร่วมกัน

6. กลุ่มย่อย (Small Group) กลุ่มย่อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

สรุปได้ว่า ในวงการศึกษานำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอน เพราะกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับคน และใช้กลุ่มในการแก้ปัญหาโดยที่ผู้เรียนทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยตนเอง

171054

๓
๒๖. ๑๓๒
๐ ๖๖๘

และใช้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้น เป็นกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่และการทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์หาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์

กรีนลีฟ (Greenleaf, 1997, p. Abstract) ศึกษาเกี่ยวกับผลของการตัดสินใจของกลุ่มโดยใช้เทคนิคและทักษะการสนทนาที่เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจของกลุ่มและผลของการตัดสินใจตามแนวการฝึก โดยให้บทสนทนากลุ่ม พบว่า การเปลี่ยนไปของการตัดสินใจเนื่องจากสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึก มีข้อสังเกตเกี่ยวกับสมาชิก พบว่า มีความเชื่อถือ มีความมุ่งมั่น และการรับฟังความสนใจที่จะสร้างสรรค์และไม่ต้องการการบังคับ นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้สนทนากระตุ้นในการฝึกการตัดสินใจภายในกลุ่มมีผลต่อการรับรู้ ความเข้าใจ คุณภาพของการตัดสินใจของกลุ่ม

ฟรีแมน (Freeman, 1997, p. Abstract) ศึกษาผลกระทบของการนำรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเข้ามาสอดแทรกในการทำงานกลุ่ม การศึกษาพบว่า กลุ่มที่ได้รับการให้รูปแบบการเรียนรู้สอดแทรกไปกับการปฏิบัติงานกลุ่มมีทักษะสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ปฏิบัติงานเป็นรายบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบให้รูปแบบการเรียนรู้แทรกในกระบวนการทำงานกลุ่มมีความแตกต่างกันด้านความสามารถในการปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มควบคุมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ไคร้ (Cairry, 1998, p. Abstract) ศึกษาผลของความตั้งใจ เจตคติต่อการเตรียมสภาพแวดล้อมของการเรียนแบบร่วมมือ ทักษะทางสังคมและการจัดกระบวนการของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี พบว่า หลังจากทำการสอนไปแล้ว 2 เดือน ความสามารถด้านกระบวนการ ทักษะทางสังคมมีการปรับปรุงขึ้น การศึกษานี้สามารถนำไปใช้กับสถานที่ทำงานเพื่อทดสอบความร่วมมือในการทำงานและระบบเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

สง่า วุฒิประจักษ์ (2531, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลองก่อนสอนและหลังสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไพโรจน์ ปานอยู่ (2536, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการสอนโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนตามปกติที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามวิธีการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรทิพา ชิเดนทรีย์ (2538, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการการกลุ่มและการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยนิเทศ กรมสามัญศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการวางแผนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กิจกรรม 4 MAT

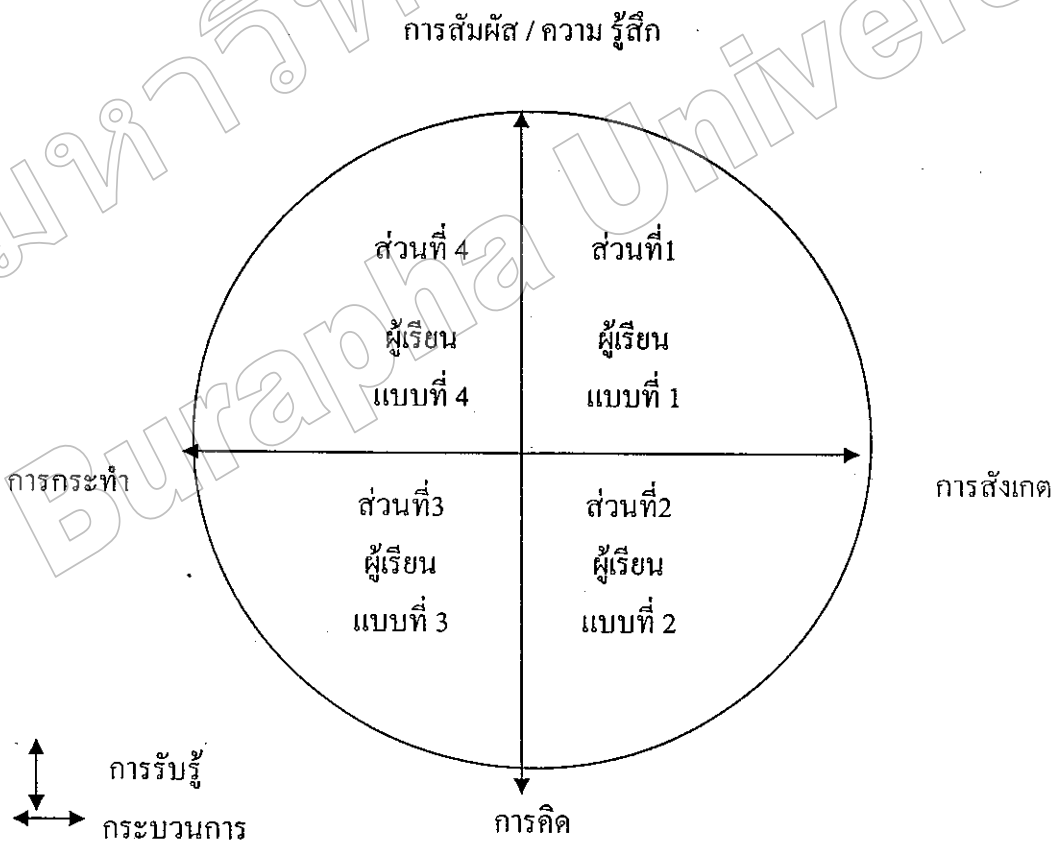
ประวัติการจัดกิจกรรมระบบ 4 MAT

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2537, หน้า 59 – 61) ได้กล่าวถึงประวัติการจัดกิจกรรมระบบ 4 MAT สรุปได้ดังนี้ แมคคาร์ธี (McCarthy) เป็นนักการศึกษาที่มีประสบการณ์สอนหลายระดับและเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่เด็ก ๆ จึงทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคนทั้งในด้านสติปัญญา การรับรู้และการเรียนรู้ แมคคาร์ธีได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบทางสมองและรูปแบบการเรียนรู้ของเด็กซึ่งมีแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ชัดเจนและเป็นภาคปฏิบัติ เมื่อได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) หลากรูปแบบ จึงได้เลือกทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดของคอลบ (Kolb, David A., 1976) มาเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งตามทฤษฎีของคอลบ (Kolb, David A., 1976) พิจารณามิติการเรียนรู้ 2 มิติ คือ การรับรู้และกระบวนการ โดยสรุปว่า การเรียนรู้เกิดจากการรับรู้แล้วนำไปจัดกระบวนการในสิ่งที่ตนรับรู้มาซึ่งการรับรู้ของบุคคลมี 2 ประเภท คือ การรับรู้ผ่านประสบการณ์ตรงหรือรูปธรรมและการรับรู้ผ่าน ความคิดรวบยอดหรือนามธรรม ส่วนกระบวนการนั้นบางคนมีกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ในขณะที่บางคนเรียนรู้ผ่านกระบวนการสังเกตแล้วนำข้อมูลมาไตร่ตรอง จากแนวความคิดของคอลบทำให้เห็นความแตกต่างของการเรียนรู้ระหว่างบุคคลในแง่ของความสามารถในการเรียนรู้ 4 ประการ คือ ประสบการณ์เชิงรูปธรรม การสังเกตอย่างไตร่ตรอง แนวคิดนามธรรมและการทดลองปฏิบัติจริง ดังนั้น คอลบจึงจัดแบบการเรียนรู้ของบุคคลเป็น 4 แบบ คือ แบบอนกนัย แบบซึมซับ แบบเอกนัย และแบบปฏิบัติ ดังนี้ การจัดการเรียนรู้การสอนต้องจัดให้เหมาะสมกับผู้เรียนทุกรูปแบบไม่เน้น

เฉพาะรูปแบบการเรียนรู้ของคอลลัมมาชาย โดยให้พื้นที่ 4 ส่วนของวงกลมแทนลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน 4 แบบ ซึ่งมีรูปแบบการรับรู้และการะบวนการจัดการสิ่งที่รับรู้แตกต่างกันเป็นแนวความคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 4 แบบ (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 67–68) คือแบบที่ 1 ผู้เรียนที่ถนัดจินตนาการ แบบที่ 2 ผู้เรียนที่ถนัดการวิเคราะห์ แบบที่ 3 ผู้เรียนที่ถนัดใช้สามัญสำนึก และแบบที่ 4 ผู้เรียนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้แมคคาร์ธียังได้นำแนวคิดเรื่องบทบาทของสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวามาผนวกเข้ากับรูปแบบการเรียนรู้จัดเป็นระบบการจัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนเรียกว่า ระบบ 4 MAT

1. รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน 4 แบบ ของแมคคาร์ธีย์

แมคคาร์ธีย์ (McCarthy & Morris, 1990, pp. 24–25 อ้างถึงใน อุษณีย์ โพธิสุข, 2537, หน้า 59–61) ประยุกต์แนวความคิดของคอลลัมมาโดยกำหนดพื้นที่ 4 ส่วน ของวงกลมแทนลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน 4 แบบ ซึ่งมีรูปแบบการรับรู้ และการะบวนการจัดการสิ่งที่ได้รับรู้แตกต่างกัน ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การรับรู้และกระบวนการเรียนรู้ระบบ 4 MAT (McCarthy, 1985, p. 62)

จากภาพประกอบ ผู้เรียนทั้ง 4 แบบ มีการรับรู้และกระบวนการเรียนรู้แตกต่างกันดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 67 – 68)

ส่วนที่ 1 แทนผู้เรียนแบบที่ 1 (Type One Learners) เป็นผู้เรียนที่ถนัดจินตนาการ (The Imaginative Learners) ชอบการรับรู้ข้อมูลจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมผ่านกระบวนการจัดการข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างไตร่ตรอง

ส่วนที่ 2 แทนผู้เรียนแบบที่ 2 (Type Two Learners) เป็นผู้เรียนที่ถนัดการวิเคราะห์ (The Analytic Learners) ชอบการรับรู้ความคิดรวบยอด (Concept) ซึ่งเป็นนามธรรมผ่านกระบวนการสังเกตอย่างไตร่ตรอง

ส่วนที่ 3 แทนผู้เรียนแบบที่ 3 (Type Four Learners) เป็นผู้เรียนที่ถนัดใช้สามัญสำนึก (The Common Sense Learners) ชอบการเรียนรู้จากรับรู้ความคิดรวบยอดแล้วผ่านกระบวนการลงมือกระทำ

ส่วนที่ 4 แทนผู้เรียนแบบที่ 4 (Type Four Learners) เป็นผู้เรียนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง (The Dynamic Learners) ชอบการรับรู้จากประสบการณ์รูปธรรมไปสู่การลงมือปฏิบัติ

เมื่อนำความคิดเรื่องบทบาทของสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวามาเข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ แมคคาร์ธีย์อธิบายลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 4 แบบ สรุปได้ดังนี้

การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบที่ 1 เกิดจากการรับรู้ความรู้สึกต่อประสบการณ์จริงที่เป็นรูปธรรมด้วยการบวนการสังเกตอย่างไตร่ตรอง (Reflective Watching) สมองซีกขวาจะค้นหาความหมายและทำความเข้าใจเฉพาะตน (Personal Meaning) จากเรื่องที่เรียน ส่วนสมองซีกซ้ายจะสร้างความเข้าใจเรื่องนั้นด้วยการวิเคราะห์ในรายละเอียด คำถามนำทางในเรื่องนี้คือ “ทำไม” ผู้เรียนต้องหาคำตอบในลักษณะเฉพาะตัว ต้องเข้าใจว่าการเรียนรู้เรื่องที่เรียนมีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร และเกี่ยวข้องกับความจริง ความรู้สึก ความคิดเห็นของตนเห็นของตนอย่างไร

การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบที่ 2 เกิดจากการรับรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมนำมาปรับเป็นความคิดรวบยอด (Concept) ด้วยกระบวนการดู การเห็น หรือการรับรู้ข้อมูลอย่างไรไตร่ตรองคำถามนำทางคือ “อะไร” สมองซีกขวาจะทำหน้าที่ค้นหาประสบการณ์ใหม่ที่บูรณาการเข้ากับสิ่งที่มีอยู่มุ่งค้นหาข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือจากผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ นำมาเป็นความคิดรวบยอดหรือข้อสรุปที่เป็นหลักการ ทฤษฎี มีความถูกต้องแน่นอน ผู้เรียนแบบที่ 2 ให้ความสำคัญกับรายละเอียดของข้อมูลที่ได้รับการยืนยันแล้วจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ-

การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบที่ 3 เกิดจากการรับรู้สิ่งที่เป็นธรรม ความคิดรวบยอดด้วยกระบวนการกระทำ คำถามนำทางของการเรียนแบบนี้คือ “ทำอย่างไร” เพื่อนำไปประยุกต์ใช้งาน

ได้ (How does it work?) สมองซึกซ่ายค้นหาวิธีการทำงานที่เป็นลักษณะของคนอื่น ๆ ดูว่าคนอื่นเขาทำงานชิ้นนั้นอย่างไร ศึกษารายละเอียดหรือขั้นตอนการทำงานตามของผู้อื่น เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางในการทำงาน ส่วนสมองซึกซ่วยพยายามค้นกา ทดลองปฏิบัติ แล้วนำมาประยุกต์เป็นแนวทางของตนเอง

การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบที่ 4 เกิดจากการรับรู้ด้วยความรู้สึกดต่อประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมในกระบวนการลงมือกระทำ คำถามนำทางคือ “ถ้า” ซึ่งสมองซึกซ่วยวิเคราะห์ความสำคัญและความสัมพันธ์กับสถานการณ์ในชีวิตจริง ส่วนสมองซึกซ่วยค้นหาแนวทางใหม่และขยายผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป ผู้เรียนแบบนี้ ต้องการค้นหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ และนำผลการเรียนรู้มาสู่ชีวิตจริง มีความกระตือรือร้นในการสังเคราะห์ความรู้ ทักษะการเรียนรู้ในส่วนที่ตนเองได้ค้นพบให้เข้ากับสถานการณ์อื่น ๆ จากตนเองและผู้อื่นแม้ว่าการกระทำนั้นจะมีความสลับซับซ้อนเพียงใดก็ตาม

การเรียนรู้ระบบ 4 MAT หมุนเวียนไปตามระบบโดยเริ่มต้นจากส่วนที่ 1 ไปทางขวาตามเข็มนาฬิกาจากประเด็นคำถาม “ทำไม” ไปสู่ประเด็นคำถามว่า “ถ้า” ซึ่งเป็นการจบอย่างเปิดประเด็นใหม่ให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยของตนเองโดยการดำเนินกิจกรรมที่ยืดหยุ่นตามสนองผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุขระบบการเรียนรู้นี้ใช้ได้กับนักเรียนระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา

แนวความคิดของการเรียนรู้ระบบ 4 MAT

แนวความคิดของการเรียนรู้ระบบ 4 MAT เป็นจัดกิจกรรมหมุนเวียนเป็นระดับขั้นตอนตามระบบการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกันได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างมีความสุข โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้หลายประการ คือ

1. มนุษย์ทุกคนรับรู้ประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารในแบบแตกต่างกัน
2. มนุษย์ทุกคนมีกระบวนการจัดการประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสารในลักษณะแตกต่างกัน
3. วิธีการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมีคุณค่าเท่าเทียมกัน
4. ผู้เรียนแต่ละคนต้องการมีความสุขจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบหรือลักษณะการเรียนรู้ของตนเอง

5. ในขณะที่ระบบเรียนรู้หมุนเวียนไป ผู้เรียนทั้งหลายได้เรียนรู้ตามรูปแบบที่ตนเองถนัดและได้เรียนรู้จากเพื่อนแต่ละคน

แนวการสอนตามระบบ 4 MAT นี้ แมคคาร์ธีได้ออกแบบให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละแบบในแต่ละช่วง โดยผู้เรียนทุกลักษณะมีโอกาสได้เรียนรู้ในรูปแบบที่ตนถนัดจากกิจกรรมที่จัดขึ้นซึ่งช่วยให้ผู้เรียนทั้ง 4 แบบมีความสุขในการเรียนในช่วงกิจกรรมที่ตนเองถนัดและรู้สึกท้าทายในช่วงที่ผู้อื่นถนัดผสมผสานกันไป

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมระบบ 4 MAT เป็นกิจกรรมที่ใช้วงกลมเป็นสัญลักษณ์แทน โดยแบ่งพื้นที่วงกลมออกเป็น 4 ส่วนมีเส้นแทนการเรียนรู้และเส้นแทนกระบวนการจัดข้อมูลในการรับรู้ซึ่งกำหนดให้แต่ละส่วนของพื้นที่แทนกิจกรรม การเรียนการสอน 4 ลักษณะดังนี้

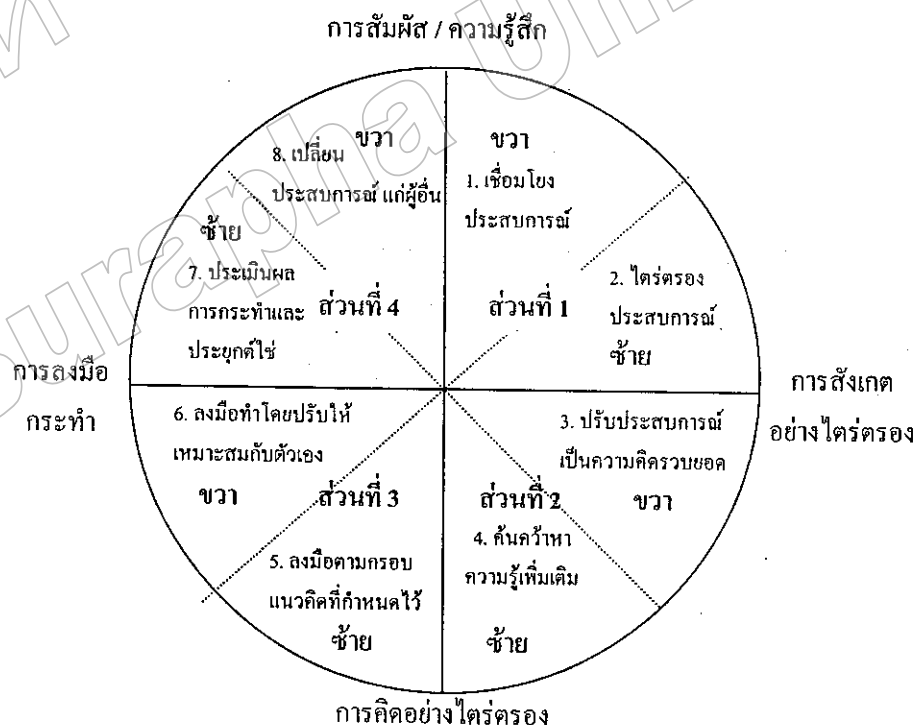
ส่วนที่ 1 คือ บรูณาการประสบการณ์ให้เป็นความหมายส่วนตัว โดยใช้คำถามนำ กิจกรรมส่วนนี้ คือ ทำไม (Why ?)

ส่วนที่ 2 คือ สร้างความคิดรวบยอด ใช้คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรมส่วนนี้คืออะไร

ส่วนที่ 3 คือ ปฏิบัติและเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะตัว ใช้คำถามที่เป็นคำถามนำกิจกรรม ส่วนนี้ คือ ทำอย่างไร

ส่วนที่ 4 คือ บรูณาการประยุกต์กับประสบการณ์ของตน ใช้คำถามที่เป็นคำถามนำ กิจกรรมส่วนนี้ คือ ถ้า (If ?)

เมื่อนำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการใช้สมองซีกซ้ายและขวามาใช้ เป็นหลักในการจัดกิจกรรม จึงแบ่งระบบออกเป็นขั้นตอน 8 ขั้นตอน เพื่อสะดวกในการเตรียม แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน ตอบสนองการพัฒนาศักยภาพทุกด้านของผู้เรียน ที่มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวทางการจัดกิจกรรมเริ่มจากกิจกรรมที่สนอง ผู้เรียนแบบที่ 1 จนถึงกิจกรรมสนองผู้เรียนแบบที่ 4 หมุนเวียนอย่างเป็นระบบ ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามระบบ 4 MAT ของแมคคาร์ธี
(อุษณีย์ โพธิ์สุข, 2537, หน้า 75)

จากภาพประกอบการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้ระบบ 4 MAT ของแมคคาร์ธีย์มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 คือบูรณาการประสบการณ์ให้เป็นความหมายส่วนตัว เป็นช่วงที่ต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนรับรู้ประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรมและใช้กระบวนการการสังเกตอย่างไตร่ตรอง ผู้เรียนที่มีความสุข คือนักเรียนที่ถนัดจินตนาการคำถามที่ใช้กับส่วนที่ 1 คือ ทำไม (why ?) ใช้ถามเป็นการกระตุ้นนักเรียนให้เกิดจินตนาการและนำประสบการณ์มาคิดไตร่ตรองหาเหตุผลว่าทำไมต้องเรียนเรื่องที่กำลังเรื่องที่กำลังเรียน และรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องนั้น หรือเรื่องที่เรียนนั้นมีความสำคัญต่อชีวิตตนเอง

ขั้นที่ 1 คือ เชื่อมโยงประสบการณ์ เป็นขั้นที่ทำให้สิ่งที่เรียน มีความหมายโดยตรงกับตัวผู้เรียนเองโดยการให้นักเรียนได้สัมผัส ได้พูด ได้ซักถาม เกิดความรู้สึกและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่กำลังเรียนโดยวิธีการอภิปราย สร้างจินตนาการ เน้นกิจกรรมที่ใช้สมองซีกขวา

ขั้นที่ 2 คือ ไตร่ตรองประสบการณ์ เป็นขั้นที่เน้นการหาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับในขั้นที่ 1 ด้วยการคิดวิเคราะห์ การอภิปราย และการอธิบายให้เหตุผลตามความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคนเน้นกิจกรรมใช้สมองซีกซ้าย เช่น การทำแผนความคิด (Mind Mapping) การอภิปราย การตอบคำถามโดยอธิบายเหตุผลและการคิดวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนเพื่อมุ่งหาเหตุผลและคำอธิบายอย่างหลากหลายจากผู้เรียน

ส่วนที่ 2 คือ การสร้างความคิดรวบยอด เป็นการเรียนรู้เชื่อมโยงจากการรับข้อมูลอย่างไตร่ตรองมาขยายขอบเขตความคิดรวบยอด โดยวิธีการให้ผู้เรียนรับรู้ข้อมูลจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมและใช้กระบวนการสังเกตอย่างไตร่ตรอง คำถามนำที่ใช้กับกิจกรรมส่วนนี้ คือ อะไร (What) ผู้เรียนที่มีความสุขกับการเรียนช่วงนี้ คือ ผู้เรียนที่ถนัดการวิเคราะห์ ทักษะที่ต้องการพัฒนา คือการสร้างรูปแบบการจัดระบบ การวิเคราะห์ การมองเห็นความสัมพันธ์ การจัดลำดับก่อน – หลัง การจัดลำดับความสัมพันธ์ การจัดประสบการณ์และการเปรียบเทียบเป็นต้น

ขั้นที่ 3 ปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนปรับประสบการณ์ที่ได้จากการสังเกตไปสร้างเป็นความคิดรวบยอดของตนเองหรือเข้าใจความคิดรวบยอดได้ มีใช้รู้แค่เพียงเนื้อหา กิจกรรมมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และไตร่ตรองความรู้ที่ได้จากขั้นแรกให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและตระหนักในความต้องการของตนเองเพื่อการเรียนรู้ขั้นนี้ต้องออกแบบเพื่อช่วยให้นักเรียนปฏิบัติและเน้นการใช้สมองซีกขวา

ขั้นที่ 4 ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อขยายขอบเขตความคิดรวบยอด เป็นขั้นของการให้ข้อมูลรายละเอียดเพื่อทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจจนสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนได้แต่ควรหลีกเลี่ยงข้อมูลความรู้ที่ได้ด้วยการบรรยาย ควรใช้วิธีอื่น เช่น การสาธิต การเรียนรู้จากวิทยากร

การสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ปฏิบัติและเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะตัว กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนี้ คือ ผู้ที่ชอบใช้สามัญสำนึกในการเรียน หมายถึง ผู้ที่สนุกกับการลงมือทำงานและเรียนรู้ได้ดีจาก กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติหรือได้ใช้ประสาทสัมผัสกับของจริง ไม่ชอบการเรียนรู้จากตำรา คำถามนำ ของกิจกรรมส่วนนี้ คือ จะทำงานนี้ให้สำเร็จได้อย่างไร ทักษะที่ต้องการพัฒนา การจัดระบบ การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อการลงมือทำงาน การค้นหาข้อมูลการแก้ปัญหา การลองผิดลองถูก การคาดการณ์ล่วงหน้า การจดบันทึกและการลงมือทำงานในส่วนที่ 3 แบ่งออกเป็นสมองซีกซ้าย และสมองซีกขวาเช่นเดียวกัน แต่เริ่มที่ซีกซ้ายก่อนเพื่อให้เชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องกับกิจกรรม ใน ขั้นที่ 4 ซึ่งเป็นขั้นของการให้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดและถูกต้องจัดระบบมาแล้ว

ขั้นที่ 5 ลงมือทำจากกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ กิจกรรมขั้นนี้ ให้นักเรียนทำตาม ใบงานหรือคู่มือที่ได้มีการบอกขั้นตอนการทำงานไว้แล้ว ส่วนขั้นตอนที่กำหนดอาจจะมาจากตำรา มาจากใบงาน หรือมาจากการที่ครูและนักเรียนร่วมกันหาข้อสรุปในขั้นที่ 4 แต่เพื่อเชื่อมโยง ไปสู่ ขั้นที่ 6 ต่อไป กิจกรรมที่กำหนด ใบงานควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดสอบ หรือได้สังเกตจาก ประสบการณ์จริง หรือเป็นการวางแผนเพื่อปฏิบัติงานตามกิจกรรมที่กำหนดให้ กิจกรรมเป็น การพัฒนาสมองซีกซ้าย

ขั้นที่ 6 ลงมือทำโดยปรับให้เหมาะสมกับตนเอง ขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นของการบูรณาการ และสร้างสรรค์อย่างแท้จริง เพราะเป็นขั้นที่มีโอกาสที่แสดงความสนใจ ความถนัด ความเข้าใจ เนื้อหาวิชา ความซาบซึ้งและจินตนาการของตนเองออกมาเป็นกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ ตนเองเลือก เช่น เป็นสิ่งประดิษฐ์ สมุดรวมภาพภาพวาด นิทาน บทกวี หรือบทละคร ฯลฯ กิจกรรม ในขั้นที่ 6 เป็นผลมาจากการลงมือปฏิบัติตามใบงานในขั้นที่ 5 ซึ่งนักเรียนมีโอกาสดำเนินงานเพื่อให้ เกิดความเข้าใจจนนักเรียนสามารถพัฒนาขึ้นเป็นความคิดรวบยอดได้ ดังนั้นครูต้องตระหนักว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นในขั้นที่ 5 ต้องมีลักษณะที่กระตุ้นหรือส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอด ไม่ใช่เกิดความจำได้เพียงอย่างเดียว กิจกรรม ในขั้นนี้เน้นพัฒนาสมองซีกขวา

ส่วนที่ 4 บูรณาการประยุกต์ใช้กับประสบการณ์ของตน กระบวนการเรียนรู้ในช่วงที่ 4 เกิดจากกิจกรรมของการลงมือการทำงานซึ่งเป็นการรับรู้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและกระบวนการ กระทำ คือ ผ่านจากการกระทำด้วยตนเองไปสู่การรับรู้และรู้สึก นักเรียนที่มีความสุขกับการเรียน ในช่วงนี้ คือ นักเรียนที่ชอบประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน เกิดการเรียนรู้จากการเรียนใน ช่วงนี้ คือ นักเรียนที่ชอบประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตกิจกรรมในส่วนนี้คือ (If?) ทักษะที่ต้องการ พัฒนา คือ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ จินตนาการเกี่ยวกับอนาคต ฯลฯ

ขั้นที่ 7 ประเมินผลการกระทำและประยุกต์ใช้ ทักษะที่ต้องการพัฒนา การบูรณาการ การประเมิน การตรวจสอบ การอธิบาย การย่อความ การนำเสนอ การกำหนดเป้าหมายใหม่และการประยุกต์ใช้ ในขั้นนี้ผู้เรียนมีโอกาสนำชิ้นงานของตนเอง ที่ได้เกิดจากกระบวนการของการเลือกสำรวจและการลงมือกระทำจนสำเร็จออกมาเป็นผลงาน ในทุกขั้นตอนใช้ความรู้ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ในขั้นนี้ช่วยให้นักเรียนได้วิเคราะห์ วิจัย ประเมินผลงานตนเองและผู้อื่น กิจกรรมเน้นการใช้สมองซีกซ้ายช่วย

ขั้นที่ 8 แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น ขั้นนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการค้นคว้าจากการลงมือกระทำกับคนอื่น ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แสดงผลงานในห้อง จัดเป็นนิทรรศการในห้องสมุด ที่หน้าชั้นเรียนหรือแสดงในโอกาสอื่นๆ ตามความเหมาะสม กิจกรรมเน้นการใช้สมองซีกขวา

กระบวนการเรียนระบบ 4 MAT เริ่มต้นจากการใช้ความรู้สึกรับรู้ประสบการณ์และมีจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ ซึ่งเป็นการใช้สมองขวาและในขั้นสุดท้ายจบลงด้วยความรู้สึกลับเป็นกิจกรรมของสมองซีกขวาเช่นกัน แต่เป็นความรู้สึกที่แตกต่างกันมาก เนื่องจากตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นจนถึงขั้นสุดท้าย ผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะความคิด และการลงมือปฏิบัติ เพื่อสร้างผลงานแห่งการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลาย วงกลมแห่งการเรียนรู้นี้จึงสามารถหมุนเวียนต่อไปได้อย่างไม่รู้จบด้วยของผู้เรียน โดยเริ่มจากขวา - ซ้าย - ขวา - ซ้าย - ซ้าย - ขวา - ซ้าย - ขวา

ลำดับขั้นตอนการสอน

การเรียนการสอนแบบ 4 MAT จะมีการหมุนไปอย่างมีขั้นตอน การสอนตามแนวทั้ง 4 ส่วน เป็นการรวบรวมลักษณะต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันตามลำดับการสอนตามธรรมชาติการเรียนรู้ คือ เริ่มจากครู โดยอาศัยคำถาม ในลำดับของคำถามจะเกี่ยวพันกับความสำคัญของแต่ละขั้นดังนี้

1. ทำไม (Why) เป็นการกระตุ้นด้วยการตั้งคำถามหรือจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดคำถามในตัวผู้เรียน ให้เกิดความตระหนักและเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้ในวิธีนั้น
2. อะไร (What) เป็นการถามหรือกิจกรรมที่กระตุ้น ให้ผู้เรียนได้สร้างความคิดรวบยอด โดยครูให้ข้อมูล และความรู้บางส่วนที่จำเป็นแก่ผู้เรียน
3. อย่างไร (How) เป็นการตอบคำถามหรือกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามความรู้ที่ได้รับ หรือจากความสนใจของผู้เรียน
4. ถ้า (If) เป็นกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนทำข้อมูลที่รับมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการเรียนรู้ โดยบูรณาการกับประสบการณ์ส่วนตัว

โรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะเรียนรู้เท่ากัน
2. งานเบื้องต้นของครูคือ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนในเกิดขึ้นแก่ตัวผู้เรียนหลักสูตรพื้นฐาน ต้องเห็นความสำคัญของความคิดรวบยอด และประโยชน์ของการนำไปใช้กับสิ่งแวดล้อมชัดเจน
3. เชื่อมโยงทักษะของการสร้างทักษะของผู้เรียนออกสู่สังคมภายนอก
4. สร้างสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนสามารถค้นพบตัวเอง แนวการสอนต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนถูกกระตุ้นอยู่ตลอดเวลา

แต่ละรูปแบบเป็นขั้นตอนที่ไม่ยากนัก ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายและสามารถประสบความสำเร็จได้ในส่วนต่างๆ นำเสนอแนะวิธีการที่จะให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้ และกระบวนการจัดการและถ่ายโอน จากสิ่งที่ได้เรียนไป แบบที่ 1 ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอภิปราย แบบที่ 2 เรียนรู้โดยการสังเกต การคิดไตร่ตรอง ส่งผ่านจนเป็นความคิดรวบยอด แบบที่ 3 เรียนรู้จากการกระทำ ในที่นี้ครูเป็นผู้คอยชี้แนะ และผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ แบบที่ 4 เรียนรู้โดยการค้นพบ นำความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการและประยุกต์ใช้ต่อไป จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นเป็นระบบ มีการจัดการกระบวนการและมีเหตุผลทุกแบบ

การนำกระบวนการทำงานของสมองซีกขวาและซีกซ้ายมาใช้ในการเรียนการสอนระบบ 4 MAT เป็นการจัดการเรียนการสอนที่นำเอาเทคนิคการใช้สมองซีกขวาซีกซ้าย เพื่อให้มีการทำงานที่สมดุล ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้สมองทั้งสองซีก ขณะที่เรียนรู้เพื่อผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวและการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีความสุข การจัดกิจกรรมจึงต้องหลากหลาย และยืดหยุ่น เพื่อสนองศักยภาพของผู้เรียนทุก ๆ คนและในทุกๆ ด้าน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม 4 MAT

1. ทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style Theory) เป็นทฤษฎีที่มุ่งอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของมนุษย์และการออกแบบการศึกษาเพื่อตอบสนองความแตกต่างนี้ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้มีรากฐานมาจากแนวคิดด้านจิตวิเคราะห์ชุมชน (The Psychoanalytic Community) รูปแบบการเรียนรู้ทำให้ตระหนักถึงความแตกต่างของมนุษย์ในหลายด้าน ๆ ด้าน เช่น ด้านความคิด ความรู้สึก การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์และการปฏิบัติสัมพันธ์

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ ทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้เริ่มต้นจากคาร์ล จุง (Carl Jung) จากการบันทึกเกี่ยวกับความแตกต่างของผู้คนในการตัดสินใจ ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้ง

ทางด้านความคิด มโนภาพ และการตอบสนองซึ่งมีการคิดไตร่ตรอง มีการเกี่ยวข้องกันอย่างไร ต่อมาได้มีผู้ศึกษาโดยอาศัยผลงานของ คาร์ล จุง โดยสร้างตัวบ่งชี้เพื่ออธิบายในความแตกต่างเฉพาะบุคคลเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้อีกหลายท่าน รวมทั้งแมคคาร์ธีย์ด้วย

เชิธร พานิช (2544 , หน้า 5 – 9) ได้กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่นักการศึกษาอธิบายไว้เกี่ยวกับบุคลิกภาพในหลาย ๆ ด้าน แต่มีสิ่งที่สอดคล้องกัน 2 ประการ คือ

1. มุ่งที่กระบวนการ (A Focus on Process) รูปแบบการเรียนรู้มีแนวโน้มเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนว่า ผู้เรียนสามารถรับข้อมูล ได้อย่างไร และคิดเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ และประเมินผลข้อมูลอย่างไร

2. การตระหนักในบุคลิกภาพ (An Emphasis on Personality) นักการศึกษาเชื่อว่าการเรียนรู้คือผลจากส่วนบุคคล ความรู้สึก ความคิดของบุคคลจะแสดงออกมาเป็นการกระทำ ทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ มีดังนี้

1.1 รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของฮาร์วีและคนอื่นๆ

ฮาร์วี และคนอื่นๆ (Harvey & others, 1997, pp. 22 - 23) ได้สรุปและอธิบายรูปแบบการเรียนรู้ของบุคคล เป็นแบบการเรียนรู้ 4 แบบ คือ

1.1.1 ผู้เรียนที่เรียนแบบรอบรู้ (The Master Style Learner) มุ่งการรับข้อมูล ข่าวสารเป็นรูปธรรม กระบวนการดำเนินไปอย่างมีขั้นตอนและตัดสินใจการเรียนรู้ในลักษณะที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง

1.1.2 ผู้เรียนที่เรียนด้วยความเข้าใจ มุ่งเน้นด้านความคิดและความเป็นนามธรรม เรียนรู้จากการใช้คำถาม เหตุผลและการทดสอบ การประเมินผล การเรียนรู้แบบนี้เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล มีหลักฐานแสดงให้เห็นชัดเจน

1.1.3 ผู้เรียนที่เรียนรู้จากการแสดงความรู้สึกของตน (The Self - Expressive Style Learner) เป็นการใช้ความรู้สึก อารมณ์เพื่อสร้างแนวคิด ความคิดใหม่ และในการประเมินการเรียนรู้ใช้กระบวนการเรียนรู้ โดยมีพื้นฐานความรู้เดิมอย่างมีลักษณะและถูกต้องซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความประหลาดใจและชื่นชมยินดี

1.1.4 ผู้เรียนที่เรียนจากบุคคลอื่น (The Interpersonal Style Learner) เป็นผู้เรียนที่สนใจสิ่งที่เป็นรูปธรรม สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ชอบเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม การประเมินผลได้จากการนำสิ่งที่รู้ไปใช้ในการช่วยเหลือผู้อื่น

1.2 รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของคอล์บ ได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของบุคคลโดยการสร้างแบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ของบุคคลและได้สรุปจำลองแบบการเรียนรู้เป็น 4 แบบ ดังนี้

1.2.1 แบบอนกนัย (Divergent Type) มีความสามารถสูงด้านประสบการณ์เชิงรูปธรรม (CE) และการสังเกตอย่างไตร่ตรอง (RO) บุคคลที่มีการเรียนแบบนี้สามารถสร้างมโนภาพต่าง ๆ ขึ้นเองจากสถานการณ์เชิงรูปธรรมที่ตนเองได้พบได้เห็นมา จนสามารถมองเห็นภาพโดยส่วนรวม เนื่องจากเป็นผู้ที่ทำงานได้ดีในสถานการณ์หลากหลาย เช่น ในการระดมสมอง บุคคลเหล่านี้จะให้ความสนใจต่อเรื่องบุคคลและวัฒนธรรม ชอบใช้จินตนาการและอารมณ์ มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในด้านศิลปะ และเป็นผู้มีพื้นฐานทางด้านมนุษยศาสตร์ ศิลปศาสตร์

1.2.2 แบบซึมซับ (Assimilative Type) มีลักษณะเด่นด้านการสังเกตอย่างไตร่ตรอง (RO) และด้านแนวคิดนามธรรม (AC) บุคคลที่มีแบบการเรียนนี้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสรุปแนวคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ ให้ความสนใจต่อบุคคลน้อยและให้ความสนใจต่อการคิดนามธรรมมากกว่าการนำไปปฏิบัติจริง บุคคลในประเภทนี้มักศึกษาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานและสาขาวิชาคณิตศาสตร์

1.2.3 แบบเอกนัย (Convergent Type) ตรงกันข้ามกับอนกนัยคือมีความสามารถสูง ด้านแนวคิดนามธรรม (AC) และการทดลองปฏิบัติจริง (AE) เป็นผู้ที่สามารถนำแนวคิดไปปฏิบัติจริง เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องการคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว จึงมีความสามารถในการสรุป เป็นแบบคิดเดียวกับการแก้ปัญหา ไม่ชอบใช้อารมณ์ ชอบทำงานกับวัตถุมากกว่าบุคคล มีความสามารถที่จำเพาะเจาะจง บุคคลในประเภทนี้ชอบทำงานในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ และ วิศวกรรมศาสตร์เป็นต้น

1.2.4 แบบปฏิบัติ (Executive Type) ตรงกันข้ามกับแบบซึมซับ คือมีความสามารถสูงด้านประสบการณ์เชิงรูปธรรม (CE) และการทดลองปฏิบัติจริง (AE) ชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ต้องการมีประสบการณ์ใหม่ๆ มักเป็นผู้ที่ชอบความเสี่ยงกว่าบุคคล 3 ประเภท ข้างต้น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความสามารถทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัวอย่างรวดเร็วและในสถานการณ์ที่ทฤษฎีหรือแผนการต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเขาจะทิ้งทฤษฎีหรือแผนการนั้นจึงนับว่ามีลักษณะตรงกันข้ามกับนักซึมซับ ที่นำทฤษฎีมาตรวจสอบข้อเท็จจริงอีกครั้งหนึ่ง สำหรับการแก้ปัญหา นักปฏิบัติจะใช้ญาณหยั่งรู้โดยอาศัยการคิดการตัดสินใจด้วยการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ และชอบใช้วิธีลองผิดลองถูก เป็นที่มีพื้นฐานการศึกษาที่ต้องฝึกภาคหรือใช้เทคนิคต่าง ๆ

รูปแบบการเรียนรู้กับการเรียนการสอน ฮาร์วี และคนอื่น ๆ (Harvey & others, 1997, p. 23) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ไม่ได้ถูกกำหนดว่าจะต้องใช้แบบใดตลอดชีวิต แต่จะมีการพัฒนาการเรียนรู้ ในแต่ละบุคคลจากการฝึกหัด ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ คนส่วนใหญ่มีการใช้รูปแบบการเรียนรู้ยืดหยุ่น ปรับให้เข้ากับลักษณะเนื้อหาที่หลากหลายได้ แม้ว่าจะความแตกต่างกันก็ตาม ดังนั้น นักการศึกษาควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบลักษณะ

การเรียนรู้การสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยครูเป็นผู้เสนอแนะความรู้และมอบหมายงานให้เหมาะสมตามลักษณะของผู้เรียนและเนื้อหาที่เรียน และจัดกิจกรรมให้สนองต่อผู้เรียนรูปแบบต่างๆ กัน มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมาก เพราะการมีโอกาสได้เรียนรู้ในรูปแบบที่ตนเองชอบ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง และเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของคอลบ (Kolb)

คอลบ และคนอื่น ๆ (Kolb & others, 1991 อ้างถึงใน ราชพร บำรุงศรี, 2535, หน้า 6-9) ได้สรุปทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งเป็นพื้นฐานของแบบจำลองการเรียนรู้ของคอลบ (Kolb) ว่าเป็นทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์ โดยอธิบายเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า แบบจำลองการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์แบ่งเป็น 4 ขั้น ดังต่อไปนี้

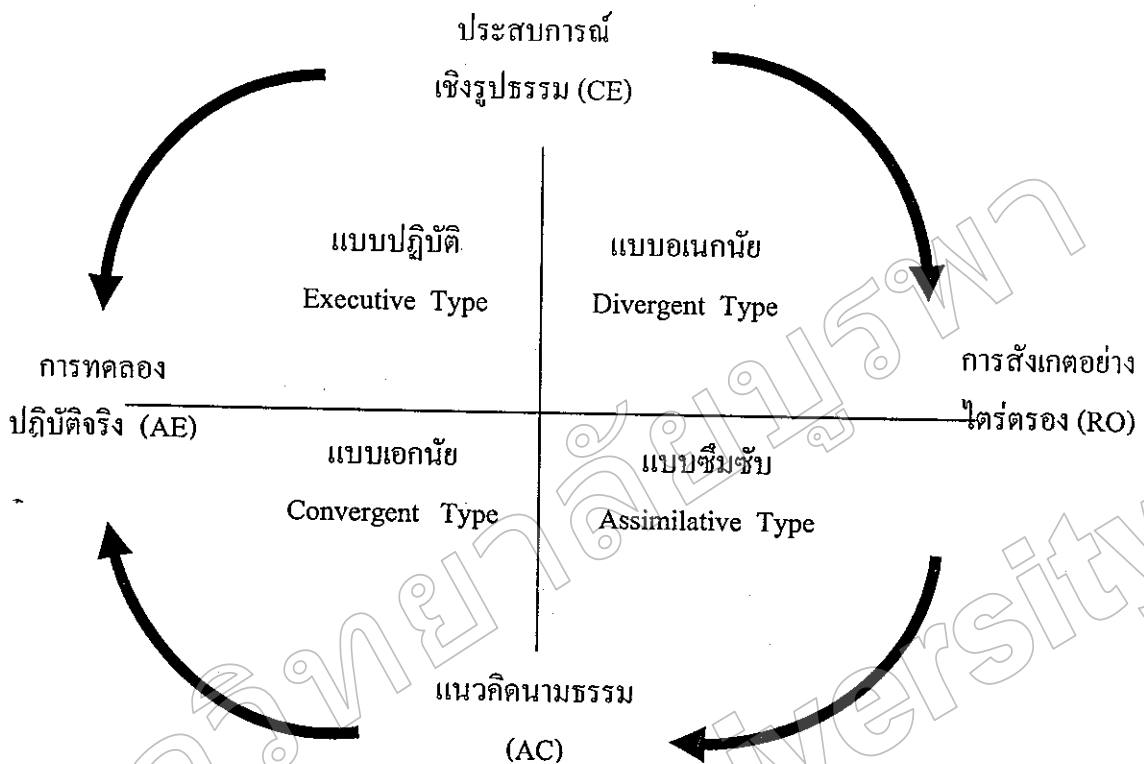
1.3.1 ขั้นที่ 1 ประสบการณ์เชิงรูปธรรม เป็นการเข้าไปมีส่วนรวมและรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยปราศจากความลำเอียง ขั้นนี้เน้นที่ความรู้ ความสลับซับซ้อนของความจริงในปัจจุบัน บุคคลที่มีการเรียนรู้ในขั้นนี้มักตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

1.3.2 ขั้นที่ 2 การสังเกตอย่างไตร่ตรอง เป็นความสามารถในการสังเกตประสบการณ์ที่ได้รับอย่างรอบคอบ บุคคลที่มีความรู้ในขั้นนี้มักจะมีความเข้าใจกับความหมายของสิ่งต่างๆ ในการสังเกตและการคิด สามารถมองสิ่งต่างๆ อย่างแยกแยะเป็นหลายแง่มุม

1.3.3 ขั้นที่ 3 แนวคิดนามธรรม เป็นการนำประสบการณ์ที่ได้รับและที่สังเกตได้มาสรุปแนวคิดหรือทฤษฎีของตนเอง สามารถวิเคราะห์เชิงปริมาณและวางแผนอย่างเป็นระบบ บุคคลที่มีการเรียนรู้ในขั้นนี้มักชอบสร้างแนวคิด และแบบแผนในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ และชอบศึกษาแนวคิดทฤษฎีของบุคคลอื่น

1.3.4 ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติ เป็นการนำแนวคิดหรือทฤษฎีของตนไปช่วยในการตัดสินใจหรือการแก้ปัญหา บุคคลที่มีการเรียนรู้ในขั้นนี้มักชอบพบปะกับบุคคลอื่น ชอบการเสี่ยงและนำแนวคิดใหม่ๆ ไปทดลองปฏิบัติ

คอลบ ได้อธิบายว่า แบบการเรียนรู้ของบุคคลนำเกิดจากการผสมผสานกันระหว่างลักษณะการเรียนรู้ที่เด่นชัดของแต่ละมิติ ได้แบบการเรียนรู้ 4 แบบ ดังภาพ

ภาพที่ 3 แบบการเรียนรู้ 4 แบบ ตามแนวคิดของคอลลี และคนอื่น ๆ ฮาร์วี และคนอื่น ๆ
(เชิธร พานิช , 2544 หน้า 69)

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของคอลลีได้ให้คำจำกัดความแบบของการเรียนรู้ (Learning Styles) หมายถึง ผลอันเกิดจากลักษณะทางพันธุกรรม ประสบการณ์เดิมและความต้องการของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ผสมผสานกันทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคลในแง่ของความสามารถในการเรียนรู้ 4 ประการ คือ ประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Experience) การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (Reflective Observation) แนวคิดนามธรรม (Abstract Conceptualization) และการทดลองปฏิบัติจริง (Active Experimentation) แบบการเรียนรู้เป็นแบบจำลองที่แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลตลอดจนทิศทางของการพัฒนาและการเติบโตของมนุษย์ที่มีได้จำกัดเฉพาะทางการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการปรับตัวในเรื่องต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ และรูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล การเรียนรู้เชิงประสบการณ์จึงรวมถึงกระบวนการของการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ และทางสังคม ซึ่งการมีประเด็นเนื้อหาในลักษณะกว้างนี้เอง เป็นสาเหตุให้การเรียนรู้เป็นงานสำคัญของชีวิต และวิธีการที่บุคคลใช้ในการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดที่มีความสำคัญสำหรับพัฒนาการของบุคคล

แบบจำลองการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จึงมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางของการปรับตัวที่เหมาะสมและเป็นบรรทัดฐานสำหรับเส้นทางของการพัฒนาการที่แตกต่างกัน

1.4 ทฤษฎีสมองซีกซ้าย - สมองซีกขวา

วิวัฒนาการด้านความสามารถในการคว่ำสมองของมนุษย์เราในระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่มีการทำงานอย่างไร ซึ่งในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เรามีคอมพิวเตอร์ที่ช่วยให้เราสามารถตรวจดูเด็กได้ว่าสมองมีการเจริญเติบโตอย่างไร และยังสามารถดูได้ว่าบริเวณต่างๆ ของสมองทำหน้าที่อะไร ส่วนใดของสมองใช้ควบคุมการเคลื่อนไหวส่วนใดควบคุมอารมณ์ และส่วนใดควบคุมการได้ยินและทราบว่าบริเวณใดเกี่ยวข้องกับสมองซีกขวา

1.4.1 ระดับสมองของมนุษย์

พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์ (2540, หน้า 33) ได้แบ่งสมองเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.4.1.1 สมองดึกดำบรรพ์ สมองส่วนนี้ได้แก่ ก้านสมองและไขสันหลัง ความอยู่รอดในระดับนี้ไม่ต้องอาศัยความคิด เพียงแต่เป็นการปฏิบัติการของก้านสมองและไขสันหลัง เรียกว่า Reflex

1.4.1.2 สมองระดับกลาง มีระบบลิมบิก (Limbic System) เป็นส่วนแสดงอารมณ์และความจำระยะสั้นและระยะยาว (STM และ LTM) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

1.4.1.3 สมองส่วนเปลือกสมองหรือสมองระดับอารยะ (Neo-Cortex) รับสัมผัสทั้งห้า (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนัง) การควบคุมการเคลื่อนไหว ความรู้สึกนึกคิดและการเรียนรู้ เปลือกสมองของมนุษย์ด้านมีรอยพับจนย่นหยักเพิ่มพูนปริมาณ และพื้นที่การเพิ่มจำนวนของเดนไดรต์(Dendrite Spine)ทำให้เกิดการเชื่อมต่อของสมอง (Brain Connection) ก่อเกิดไซแนปส์ (Synapse) เพิ่มขึ้น สมองระดับนี้มีวิวัฒนาการ โดยเพิ่มจำนวน Dendrite การเปลี่ยนแปลงรูปร่างและความยาวและเป็นพัฒนาการคุณภาพของแต่ละเซลล์ ทำให้สมองมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้สมองยังแบ่งเป็นสองซีก คือซีกซ้ายและซีกขวามีกล้ามเนื้อเรียบตรงกลาง เรียกว่าCorpus Callosum ซึ่งเป็นเหมือนทางจราจรทำให้ความถนัดเรื่องความเชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่งมีความแข็งแรงจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและบริหารสมอง (Brain Gym) เพื่อให้กล้ามเนื้อ Corpus Callosum แข็งแรงขึ้น

1.4.2 สมองสองซีก

อุษณีย์ โพธิ์สุข (2537, หน้า 86-87) ได้กล่าวไว้ว่า สมองซีกซ้ายจะรับผิดชอบเรื่องเกี่ยวกับภาษา ความคิดเชิงเหตุผล ตรรกศาสตร์ และการวิเคราะห์สมองซีกขวาก็มีความสามารถในการเรื่องระยะทาง ความรู้สึก การรับรู้เหนือประสาทสัมผัสทั้ง 5 การสังเคราะห์อารมณ์สุนทรีภาพต่างๆ คนตรี ศิลปะ การทำกิจกรรมต่างๆ ต้องใช้สมองทั้งสองซีกประสานกัน

อย่างเป็นขั้นเป็นตอน การทำงานของสมองซีกซ้าย และซีกขวาทำให้คนเราแตกต่างกันมากมาย ทั้งบุคลิกภาพ ความคิด อุปนิสัย ความถนัด ทำให้เด็กมีรูปแบบการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน

ธรรมชาติ วงศ์ศรีกุล (2538, หน้า 35-39) กล่าวถึงทฤษฎีสมองซีกซ้าย-ขวา สรุปว่านอกจากสมองจะแบ่งออกเป็นสามส่วนแล้ว สมองยังแบ่งเป็นสองซีกคือซีกซ้ายและซีกขวา โดยแต่ละซีกมีความรับผิดชอบในการทำงานและความชำนาญในทักษะบางอย่างไม่เหมือนกัน แม้บ่อยครั้งที่มีการทำงานที่สัมพันธ์กันและปฏิริยาบางอย่างร่วมกัน ถ้าหากเราใช้สมองซีกซ้ายมากเกินไปความไม่สมดุลจะเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความเครียดและสุขภาพจิตไม่ปกติ ดังนั้นจึงควรรักษาให้อยู่ในภาวะสมดุล โดยการจัดให้มีการสันทนาการต่าง ๆ เช่น ดนตรี กิจกรรมอื่น ๆ ในช่วงการเรียนรู้ ความรู้ลึกในด้านบวกซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสมอง ความสำเร็จและความภาคภูมิใจในตนเอง

พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์ (2540, หน้า 33) ได้กล่าวถึงสมองซีกซ้าย-ซีกขวา ว่าสมองแบ่งเป็นสองซีก คือ สมองซีกซ้ายและซีกขวา มีการทำงานแตกต่างกันดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างของการทำงานของสมอง 2 ซีก

สมองซีกซ้าย	สมองซีกขวา
กระบวนการทางสมอง	
เหตุผล	อารมณ์
การกระชะแนวนอน	มิติสัมพันธ์
ให้คำตอบถูกที่สุดคำตอบเดียว	ความคิดสร้างสรรค์
แนวคิดของ โลกตะวันตก	แนวคิดแบบ โลกตะวันออก
การรับรู้	
รับรู้เป็นบางส่วน	รับรู้ภาพรวม
การวิเคราะห์ภาษา	ทันทีทันใด
มีลำดับก่อน-หลัง	ความรู้ลึก-สัมผัส
ด้านวิชาการ	
มีแบบแผนแน่นอน	อิสระ
การบรรยายการอ่าน	สัญชาตญาณและอภิปรัชญา
เหตุผลเชิงอรรถ	ศิลปะ สุนทรียภาพ
วิทยาศาสตร์การคำนวณ	ประสบการณ์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สมองซีกซ้าย	สมองซีกขวา
ด้านสังคม จำชื่อคน / สิ่งของได้ดี วางแผนล่วงหน้า คำสั่งที่เป็นข้อความ มีการใช้ภาษาร่วมกัน ด้านอารมณ์และจิตใจ	ทักษะที่ทันใจ / ใจจุบ้น คิดเป็นรูปภาพ การมองและมิติสัมพันธ์ ด้านสายตา ดนตรี / เพลงบรรเลง
ภาษา ความเข้าใจและความหมายของ บทเพลง มีเหตุผล / ความคิด / สถิติปัญญา	ความคิดเหนือธรรมชาติ อารมณ์

1.4.3 การเรียนรู้ของสมอง

การเรียนรู้ของสมองเกิดขึ้นได้ 3 ลำดับ คือ

1.4.3.1 การสร้างความเข้าใจ ข้อมูลจากสภาพแวดล้อมเข้าสู่สมองโดยผ่านทางประสาทรับรู้อย่าง 5 ทุกสิ่งที่ทำ พบเห็น คิด หรือรู้สึก ถูกจัดกระทำแล้วเก็บไว้ในส่วนต่าง ๆ ของสมอง เช่น รูปร่างไว้แห่งหนึ่ง สีไว้แห่งหนึ่ง เป็นต้น

1.4.3.2 ความเข้าใจคือ การรู้ความสัมพันธ์ ข้อมูลที่ถูกจัดกระทำแล้วในสมอง ในขณะที่สมองสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเซลล์ก็จะถูกระบบคำพูด วัตถุ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ แยกเป็นประเภทประสานกัน ผลก็คือความรู้จะถูกเก็บไว้เป็นกลุ่ม เป็นประเภทและจัดเป็นระบบ ซึ่งบุคคลใช้ระดับนี้มาอธิบายสิ่งใหม่ที่เข้าสู่สมอง การรู้หรือสร้างความสัมพันธ์นี้คือความเข้าใจในสมอง

1.4.3.3 คุณภาพของความสัมพันธ์จะขึ้นอยู่กับความรู้เท่า สมองจะใช้ความรู้เก่าอธิบายความรู้ใหม่ ถ้าหากความรู้ใหม่มีความหมายและสัมพันธ์กับของเก่าก็จะอยู่ต่อไปได้ ถ้าหากไม่มีความสัมพันธ์หรือไม่มีพื้นฐานเก่ารับรองสมองก็จะไม่เก็บไว้ นอกจากนี้แล้วสถานการณ์แวดล้อมต้องเอื้ออำนวยต่อการเก็บรักษาในสมองด้วย

1.4.4 การใช้สมองแบบสมดุล สมองทั้งสองซีกของมนุษย์มีหน้าที่การทำงานที่พิเศษเฉพาะอย่าง สมองซีกซ้ายทำหน้าที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์การใช้เหตุผล ตลอดจนการรับรู้ข้อมูล

ทางคณิตศาสตร์ ในขณะที่สมองซีกขวารับรู้และเก็บภาพจากการมอง การได้ยิน หรือการจับต้อง และรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ ได้อีก

แม้ว่าสมองทั้งสองซีกมีข้อแตกต่างมากมายแต่จะต้องระลึกอยู่เสมอว่า สมองทั้งสองซีกทำงานร่วมกันเป็นทีม การรับรู้ข่าวสารจะมีการส่งกลับไปมาระหว่างทั้งสองซีก ในการเรียนภาษาต้องใช้ความสามารถของสมองทั้งสองซีก และส่วนใหญ่แล้ว การแก้ปัญหาต้องอาศัยการทำงานของทั้งสองซีกร่วมกันในอัตราที่สมดุล

งานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรม 4 MAT

สซิวิซซิค (Szewczyk, 1987, p. Abstract) การศึกษาผลของการสอนแบบ 4 MAT ที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์และเจตคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เลือกเรียนวิชาเรขาคณิตจากโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลายขนาดกลางใกล้เมืองชิคาโก ซึ่งได้ทำการศึกษาจากชั้นเรียนวิชาเรขาคณิต โดยแบ่งกลุ่มทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง ซึ่งในกลุ่มควบคุมใช้ วิธีสอนแบบเดิม (เก่า) กลุ่มทดลองใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT การสอนแบบ 4 MAT ที่นำมาใช้นี้ พัฒนาการจากแนวคิดของ Bernice McCarthy โดยมีพื้นฐานจาก David Kolb และคณะ ได้ศึกษา ตัวแปรเบื้องต้น ผลสัมฤทธิ์ เจตคติ และการลงทะเบียนเรียน เพศ สมองซีกซ้าย/ขวา และรูปแบบ การเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ผลสัมฤทธิ์วัดได้จากการทดสอบด้านเรขาคณิตตอนสุดท้าย การวัดเจต คติการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้วิธีการวัดเจตคติทางคณิตศาสตร์ซึ่งรวมถึงการ ถูสารของบุคคล การทำงานของสมองทั้งสองซีก ใช้สถิติ ANOVA 2 way เปรียบเทียบรายคู่โดย วิธีของ Scheffe ซึ่งไม่พบว่าปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แต่มีนัยสำคัญที่แสดงให้เห็นสืบเนื่องมาจาก 1) กลุ่ม ทดลองมีการแสดงออกด้านเนื้อหาสาระสูงกว่ากลุ่มควบคุมในการทดสอบปลายภาควิชาเรขาคณิต 2) มีความแตกต่างกันด้านผลสัมฤทธิ์ สืบเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนรู้ต่างกัน 3) การทดสอบเจต คติหลังการทดลองขึ้นอยู่กับกลุ่มและวิธีการสอนที่ได้รับ เพศ 4) กระบวนการที่แตกต่างกันใน การสอน

เอพเพล (Appell, 1991, p. Abstract) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์และเจตคติของนักเรียนที่เรียน วิชาดนตรี ด้วยวิธีสอนแบบ 4 MAT กับเด็กเกรด 5 ที่อยู่ในโรงเรียนชนบทในเมืองพอร์ตแลนด์ รัฐโอเรกอน โดยศึกษาครูจำนวน 8 คน สุ่มว่าจะได้สอนแบบ 4 MAT หรือสอนโดยยึดแบบเรียน ครู 4 คนและนักเรียน 87 คน ในกลุ่มควบคุมที่ยึดแบบเรียนและอีกกลุ่มเป็นกลุ่มทดลองมีครู 4 คน และนักเรียนจำนวน 67 คน ใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT บทเรียนแบบ 4 MAT ยึดตามแนวของเบอร์นิส แมคคาร์ธี (Bernice McCarthy) ซึ่งมีขั้นตอนการสอน 8 ขั้น สำหรับนักเรียนเกรด 5 บทเรียนที่ 8 ได้นำมาสอนอย่างต่อเนื่องกัน การวัดเจตคติใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สมมติฐานเกี่ยวกับ ผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาใช้ 2 กลุ่ม คือ ก่อนทดลองและหลังทดลอง ผลของการสำรวจเจตคติทั้ง

ก่อนทดลองและหลังทดลองนำมาวิเคราะห์โดยใช้ t-test พบว่า มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบทางเดียว แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยใช้วิธีสอนแบบ 4 MAT สูงกว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยยึดแบบเรียน แต่เจตคติของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สิริวรรณ ตะรุสถานนท์ (2542, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการจัดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT กับการจัดกิจกรรมการสอนวิธีการทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียน โดยการจัดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT กับกิจกรรมการจัดกิจกรรมการสอนวิธีการทางวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการจัดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT กับกิจกรรมการจัดกิจกรรมการสอนแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์

ความหมายของจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524, หน้า 2) กล่าวว่าจริยธรรมหมายถึง ระบบการทำดีละเว้นความชั่ว

ทศนา แคมมณี (2524, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่า

คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางถูกต้องและดีงาม ส่วนจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (2525, หน้า 214) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม ในลักษณะนามว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม และกฎศีลธรรม

วินัย พัฒนรัฐ และคณะ (ม.ป.ป., หน้า 8) ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความจริงใจ ไม่คดโกง หลอกลวง หรือไม่เอาเปรียบผู้อื่น โดยแบ่งประเภทของความซื่อสัตย์ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ได้แก่ ความตั้งใจจริงที่จะทำสิ่งที่ตั้งใจไว้ไม่เปลี่ยนแปลงความตั้งใจง่าย ๆ

2. ชื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ได้แก่ ความจริงใจต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับเราโดยพูดและกระทำต่อบุคคลเหล่านั้นด้วยความจริงใจ ไม่แสดงตนในลักษณะที่เรียกว่า “หน้าไหว้หลังหลอก”

3. ชื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ได้แก่ การไม่คดโกง ไม่เบียดบังหาผลประโยชน์ใส่ตน ไม่เห็นแก่พวกพ้อง และมีความตรงต่อเวลา

4. ชื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ ได้แก่ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ทำความเดือดร้อนแก่สังคม ประพฤติตนตามกฎหมาย อุทิศตนและเสียสละทรัพย์สินของเพื่อสังคม ไม่ทำลายสาธารณสมบัติ

จากวิทยาสารานุกรม (นราธิป พงษ์ประพันธ์, 2514, หน้า 248 – 249) ให้ความหมายเกี่ยวกับความชื่อสัตย์ไว้ว่า ความชื่อสัตย์ คือ ไม่คดโกงในความสัมพันธ์กับผู้อื่น สัตย์ในที่นี้มีความหมายไปในทางจงรักภักดีตรงกับ Faithful ชื่อตรงต่อหน้าที่ คือ ไม่คดโกงต่อหน้าที่ และจงรักภักดีต่อหน้าที่ ส่วนความชื่อสัตย์เน้นความหมายทางด้านจิตใจ

กรมการศาสนา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2522, หน้า 145) ให้ความหมายไว้ว่า ความชื่อสัตย์สุจริตและความยุติธรรม หมายถึง ความประสงค์ที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบ กลั่นแกล้ง หรือคดโกงผู้อื่น ให้ยึดหลักเหตุผล ระเบียบ แบบแผน กฎหมายของสังคม เป็นเกณฑ์ในการประพฤติทางกาย วาจา ใจ

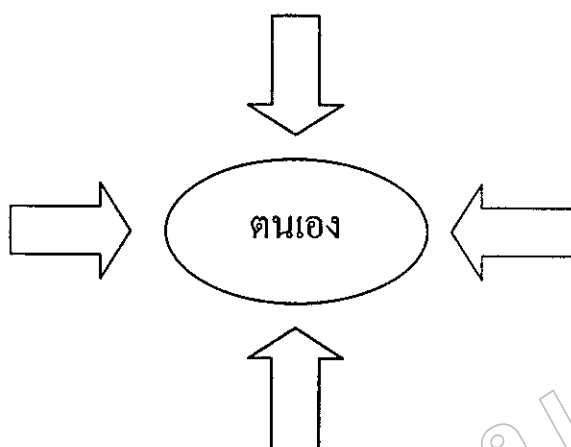
กรมการฝึกหัดครู (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541, หน้า 13) ให้ความหมายว่า ความชื่อสัตย์ หมายถึง ความชื่อตรง จริงใจ ไม่คดโกงทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น

จากความหมายของความชื่อสัตย์อาจสรุปได้ว่า ความชื่อสัตย์หมายถึง ความชื่อตรง จริงใจ ไม่คดโกงทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง สังคม หรือหน้าที่การงาน

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

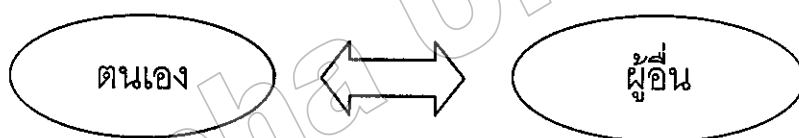
โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1964 อ้างถึงใน จีรวรรณ วิรัชกุล, 2524, หน้า 40) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องพัฒนาการทางจริยธรรมในตัวเองและวัยรุ่น พบว่า คนเรานั้น ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมแบบไหนประเทศส่วนใดในส่วนไหนของโลก จะมีรูปแบบของการพัฒนาการจริยธรรมตามลำดับเป็นขั้นตอนที่แน่นอนเหมือน ๆ กันเป็น 6 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 อายุประมาณ 2 – 7 ขวบ เป็นขั้นที่กระทำอะไรลงไปก็คิดถึงตัวเองเป็นหลัก เชื่อฟังผู้มีอำนาจทางกายสูงกว่า ความรู้สึก กลัวที่จะถูกลงโทษทางกายเป็นตัวกระตุ้นให้ทำหรือไม่ให้ทำอะไร ตนเองมองตนเองว่าเหมือนกับอยู่ใต้อิทธิพลของผู้อื่น การกระทำต่าง ๆ จะถูกตัดสินในแง่ของผลสืบเนื่องทางกายภาพเด็กในขั้นนี้ ในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ คือ เด็กระดับก่อนประถมศึกษา

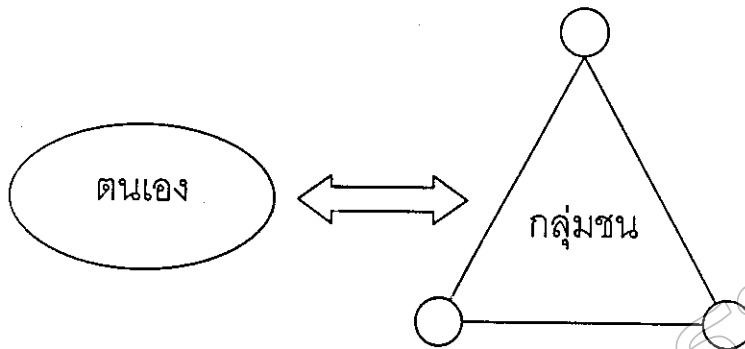
ภาพที่ 4 การคิดถึงตัวเองเป็นหลัก

ขั้นที่ 2 อายุประมาณ 7 – 10 ขวบ เป็นขั้นที่จะทำอะไรลงไป ก็เริ่มคิดถึงคนอื่นขึ้นมาบ้างแต่ก็เป็นไปเพื่อหวังที่จะได้รับประโยชน์ตอบแทน จากคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวเท่านั้น และจะไม่คิดถึงความต้องการของคนอื่นเลย ถ้าหากคนไม่คิดว่าตนจะได้รับประโยชน์จากเขาในปริมาณที่ตนพอใจ การตัดสินใจปัญหาทางจริยธรรม จะกระทำโดยคำนึงถึงวัตถุ หรือกายภาพเป็นหลัก

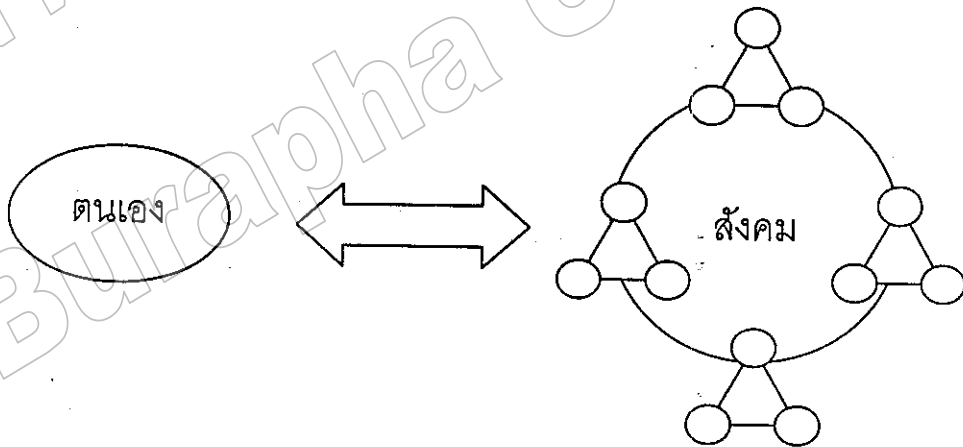
ภาพที่ 5 การคิดถึงคนอื่นบ้างแต่เป็นไปเพื่อหวังผลประโยชน์

ขั้นที่ 3 อายุประมาณ 10 – 13 ปี เป็นขั้นที่เริ่มเอาความรู้สึก หรือความคิดเห็นที่แท้จริงของผู้อื่นเข้ามาพิจารณา ก่อนตัดสินใจทำอะไรลงไปก็ต้องคิดแล้วว่าสิ่งนั้น จะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หากแต่นำความชื่นชมมาให้ แรงจูงใจที่จะทำให้ประพฤติดีในขั้นนี้ คือ ปรารถนาเป็นคนดี มีคนยอมรับ ความรู้สึกทางจิตใจเข้ามามีบทบาทสำคัญ การกำหนดแนวทางความประพฤติจึงเป็นเรื่องของการทำตามคนส่วนมาก พฤติกรรมของคนในขั้นนี้จะเป็นไปตามข้อตกลงต่าง ๆ ที่เหมาะสมของกลุ่มคนที่เขาอยู่ร่วมด้วยอย่างเหนียวแน่น จะไม่มีการทำอะไรตามใจตนเองโดยไม่คิดถึงผู้อื่น เพราะเขาเข้าใจว่าการทำตามเสียงส่วนใหญ่ เป็นการกระทำของคนดี

ภาพที่ 6 การเอาความรู้สึกรหรือความคิดเห็นของผู้อื่นมาพิจารณาก่อนตัดสินใจทำ

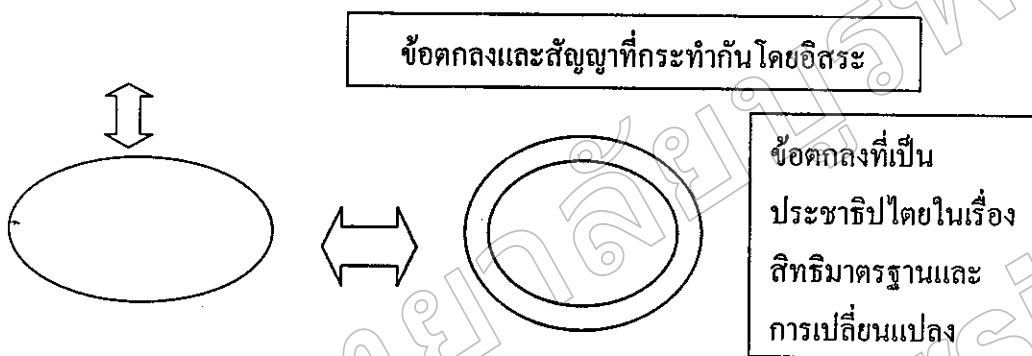
ขั้นที่ 4 อายุประมาณ 13 – 16 ปี เป็นขั้นที่หันเข้าหากฎเกณฑ์กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนในสังคมเป็นเครื่องนำทางความประพฤติแทนการทำอะไรตามคนหมู่มาก เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ คนจะเริ่มคิดว่าความมีเกียรติยศ และความเป็นคนที่น่าเคารพนับถือ นั้นน่าจะมาจากการรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมความประพฤติของคนที่มีจริยธรรมอยู่ในระดับนี้จึงเป็นเพื่อรักษาสังคมเป็นประการสำคัญ คนในขั้นนี้จะเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนเริ่มของมัธยมศึกษาตอนปลายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

ภาพที่ 7 การหันเข้าหากฎเกณฑ์กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนในสังคม

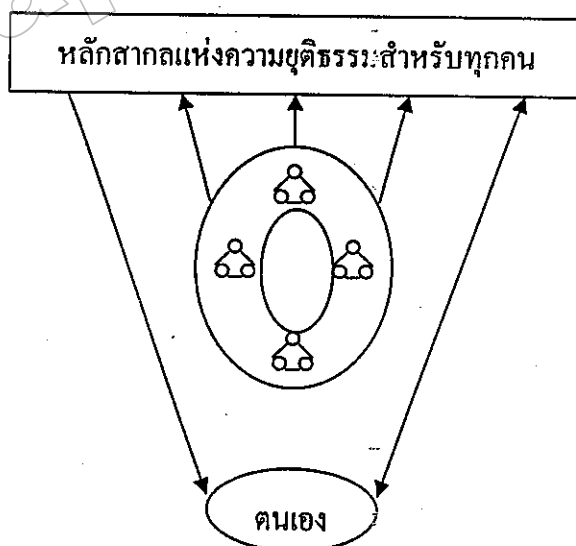
ขั้นที่ 5 อายุประมาณ 16 – 25 ปี เป็นขั้นที่เริ่มเห็นความสำคัญของกฎหมาย สัญญา ประชาคม กฎหมายต่าง ๆ จะถูกมองว่าเป็นระบบการปกครองเลขที่เดียว สิ่งใดที่ถือว่าถูกต้องดีงาม สิ่งนั้นต้องเป็นสิ่งที่สังคมทั้งกระทำ คนที่มีจริยธรรมอยู่ในระดับนี้ จะถือว่า ไม่มีความสมบูรณ์ถึงที่สุดในกฎหมาย สังคมสามารถเปลี่ยนแปลงมาตรฐานต่าง ๆ ของสังคมได้ ถ้าแต่ละบุคคลเห็น

พ้องต้องกันที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงนั้น โดยปรกติจะกระทำขึ้นก็ด้วยเหตุผล ที่จะช่วยให้คนส่วนมากเป็นคนดี เรื่องใดก็ตามที่กฎหมายคลุมไม่ถึงสิ่งที่ถือว่าถูกต้องจะเป็นเรื่องของความคิดเห็นส่วนตัว และข้อตกลงระหว่างบุคคล คนในขั้นนี้จะเป็นนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

ภาพที่ 8 การเห็นความสำคัญของกฎหมาย สัญญาประชาคม

ขั้นที่ 6 อายุ 25 ปีขึ้นไป เป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับหลักการต่าง ๆ ทางจริยธรรมที่เป็นอุดมคติสากล สิ่งที่ถือว่าถูกต้องจะเป็นเรื่องสำนึกของแต่ละบุคคล ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ถูกต้องหรือเหมาะสมในการนำไปใช้กับทุกคน ที่เรียกว่า “หลักจริยธรรม” ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่เฉพาะเจาะจง แต่หลักจริยธรรมมีลักษณะทั่ว ๆ ไป

ภาพที่ 9 การเกี่ยวข้องกับหลักการต่าง ๆ ทางจริยธรรมที่เป็นอุดมคติสากล

สรุป บุญอารีย์ (2541, หน้า 47-51) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กไว้ว่าโคลเบอร์ก (Kohlberg) เป็นผู้สร้างทฤษฎีทางจริยธรรมที่มีชื่อเสียง เขาสนใจและศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมจะมีลำดับขั้น เช่นเดียวกับพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ และได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับจะแบ่งขั้นของพัฒนาการออกเป็น 2 ขั้น รวมเป็นพัฒนาการทางจริยธรรมทั้งหมด 6 ขั้น ดังนี้

ตารางที่ 2 การพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ระดับพัฒนาการ	ขั้นพัฒนาการ	พฤติกรรมที่แสดงออก
1. ระดับก่อนเกณฑ์ (Pro conventional Level) อายุ 2-10 ปี เด็กจะเลือกทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่น เหตุผลทางจริยธรรมจะเกี่ยวข้องกับความต้องการทางด้านสรีระ เด็กจะเชื่อถือและยำเกรงผู้มีอำนาจในการลงโทษหรือให้รางวัล	ขั้นที่ 1 เด็กยอมทำตามสิ่งที่สังคมกำหนดว่าดีและจะไม่ทำในสิ่งที่สังคมกำหนดว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ขั้นที่ 2 เด็กจะทำตามกฎเกณฑ์เมื่อทำแล้วเขาจะได้ในสิ่งที่เขาต้องการ	เด็กจะเคารพหรือทำตามกฎหมายเพราะกลัวการถูกลงโทษไม่ใช่กำลังความคิดเป็นการทำความดีตามหลักของการหลบหลีกการถูกลงโทษ อายุ 2-7 ปี เด็กจะคล้อยตาม เชื่อฟังคำสั่งเพื่อหวังสิ่งตอบแทนหรือเป็นการทำความดีตามหลักของการแสวงหารางวัล คำชมเชยหรือรางวัลจึงเป็นเครื่องล่อให้เด็กแสดงการกระทำตามกฎเกณฑ์ อายุ 7-10 ปี
2. ระดับกฎเกณฑ์ (Conventional Level) อายุ 10-16 ปี เด็กจะเลือกทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มของตนหรือกฎของสังคมเช่นกฎหมาย กฎเกณฑ์ของสถาบัน บุคคลจะให้ความสำคัญต่อหน้าที่ของตนที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมและทำตามกฎเกณฑ์เพราะต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม	ขั้นที่ 3 เด็กจะทำตามกฎเกณฑ์เพื่อเป็นคนดีอยู่ในโอวาท	เด็กจะพยายามคล้อยตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นยอมรับในตัวเองหรือทำความดีเพื่อให้คนที่ตนรัก พอใจคือทำตามหลักความเห็นชอบของผู้อื่น อายุ 10-13 ปี

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ระดับพัฒนาการ	ขั้นพัฒนาการ	พฤติกรรมที่แสดงออก
	ขั้นที่ 4 เด็กจะทำตามและเคารพกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ทางสังคมวางไว้อย่างเคร่งครัด	การคล้อยตามในช่วงนี้เป็น การทำความดีเพื่อหลีกเลี่ยง การถูกประณามหรือทำตามหน้าที่ทางสังคมเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มสังคมและการอยู่ร่วมกัน บุคคลจะรู้ว่ากฎเกณฑ์ของกลุ่มช่วยให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เขาจะเข้าใจหน้าที่รับผิดชอบและรู้จักเสียสละ อายุ 13-16 ปี
3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์หรือระดับหลักการ (Post conventional Level) อายุ 16 ปีขึ้นไป	ขั้นที่ 5 มีหลักจริยธรรมประจำใจ เข้าใจสิทธิมนุษยชน การกระทำจะแสดงตามความเชื่อส่วนตัว ยอมรับกฎเกณฑ์ที่เป็นประชาธิปไตย ขั้นที่ 6 สร้างคุณธรรมประจำใจ	การคล้อยตาม การยอมรับกฎเกณฑ์จะอยู่ในรูปของการรักษาประโยชน์ชุมชน หรือเป็นการทำตามคำมั่นสัญญาที่ตกลงกันไว้ อายุ 16 ปีขึ้นไป การคล้อยตามจะเป็นไปตามสิ่งที่ตนยึดถือ บุคคลที่มีจริยธรรมขั้นนี้แม้เปิดโอกาสให้กระทำผิดก็ไม่เลือกกระทำความดีเพื่อหลีกเลี่ยงการตำหนิของตนเอง มีน้อยคนที่พัฒนามาถึงขั้นนี้ เพราะสภาพทางสังคมบีบบังคับ ผู้ที่มีจริยธรรมถึงขั้นนี้ เช่น พระพุทธเจ้า พระเยซู มหาตมะคานธี เกิดอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่

โคลเบอร์กเชื่อว่าทฤษฎีที่เกี่ยวกับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลทุกชาติทุกภาษา และจะต้องเกิดเป็นลำดับจากขั้นแรกไปก่อนเสมอ แต่ระยะเวลาในการอยู่ขั้นหนึ่งขั้นใด จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล พัฒนาการทางจริยธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากประสบการณ์ในอดีต ก่อให้เกิดความสามารถในการแยกแยะถึงผลดีผลเสีย บุคคลที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นสูงอาจย้อนกลับไปใช้หลักขั้นต่ำในการกระทำได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากอิทธิพลของอารมณ์ ภาวะ การเอาตัวรอดจากความทุกข์จากอันตราย ความอดอยาก ความมุ่งต่อผลประโยชน์หรือความขัดแย้งกับบุคคลที่มีอำนาจเหนือเขา บางคนไม่ก่อมีพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นสูง (ขั้นที่ 5 และขั้นที่ 6) เพราะระดับสติปัญญาและสภาพทางสังคมไม่เปิดโอกาส โคลเบอร์กศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่มากกว่าจะมีพัฒนาการถึงขั้นที่ 4 เท่านั้น และพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้บทบาทของตนและผู้อื่น รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

พัฒนาการทางจริยธรรม ตามแนวคิดของโคลเบอร์ก พัฒนาการด้านนี้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ ระดับตามกฎเกณฑ์และระดับเหนือกฎเกณฑ์ แต่บางคนไม่สามารถพัฒนาจนถึงขั้นสูงได้ เพราะสติปัญญาดำหรือสังคมไม่เปิดโอกาสให้พัฒนาเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ ขั้นที่ 2 ทำตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้ได้สิ่งตอบแทน ขั้นที่ 3 ทำตามกฎเกณฑ์เพื่อให้ผู้อื่นยอมรับ และนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรม ในขั้นที่ 4 ระดับทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่วนน้อยที่พัฒนาถึงขั้นที่ 5 มีหลักจริยธรรมประจำใจ เพื่อรักษาประโยชน์ของส่วนรวม และขั้นที่ 6 สร้างคุณธรรมประจำใจ ถึงขั้นที่แม้มีโอกาสกระทำผิดแล้วได้ผลประโยชน์ก็ไม่กระทำเพราะละอายใจ เป็นการทำความดีเพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินของตนเองซึ่งมีน้อยคนที่พัฒนาขั้นนี้

การปลูกฝังและส่งเสริมการพัฒนาทางคุณธรรมและจริยธรรม คุณธรรมและจริยธรรมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข เพราะถ้าบุคคลมีหลักในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสม ก็จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข การสอนจริยธรรมในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการสาขาต่าง ๆ มากมาย และได้มีผู้เสนอแนะวิธีการในการปลูกฝังและส่งเสริมการพัฒนาทางจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนไว้มากมายพอสรุปได้เป็น 4 วิธี คือ

1. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยกระจำนิยม (Value Clarification ย่อว่า VC) แนวความคิดพื้นฐานของกระบวนการนี้ถือว่า ค่านิยม คือ หลักการประพฤติปฏิบัติตนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลถือว่าดีงาม ถูกต้องและควรแก่การยึดถือ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเองว่า หลักการประพฤติปฏิบัติของตนเองต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างไร และหลักการที่ดีที่ถูกที่ควรตามทัศนะของตน

เป็นอย่างไร วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวความคิดพื้นฐานนี้คือ การช่วยให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในความเชื่อ ในทัศนคติในพฤติกรรม และในความรู้สึกละอายใจของตนเองหน้าที่ของครูในการปลูกฝังค่านิยม คือ การชี้นำหรือจัดการให้มีการชี้นำหรือจัดการให้มีการชี้นำเพื่อให้นักเรียนเกิดการถูกคิดขึ้นมาว่า ความเชื่อ ทัศนคติ พฤติกรรม และความรู้สึกละอายใจของตนเองที่มีสิ่งนั้น ๆ ให้เป็นไปตามเกณฑ์ 7 ประการ ของกระบวนการกระตือรือร้นนิยม คือ การเลือกทำอิสระ ไม่มีการบังคับ การเลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง การเลือกที่เกิดจากการพิจารณาผลของทางเลือกแต่ละทางแล้ว การรู้สึกภูมิใจและมีความยินดีที่ได้เลือกกระทำสิ่งนั้น ยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนอย่างเปิดเผย การกระทำตามที่ตนตัดสินใจเลือกและการกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

จะเห็นได้ว่าการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระตือรือร้นนิยมนี้เน้นที่ความเชื่อในจริยธรรมของแต่ละบุคคลเป็นใหญ่คือ บุคคลมีหน้าที่ที่จะต้องตัดสินใจและเลือกยึดถือจริยธรรมต่าง ๆ โดยการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งในการเรียนการสอนด้วยวิธีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระตือรือร้นนิยมนี้ ครูจะมีบทบาทในการชี้นำเท่านั้น แต่มิได้เป็นผู้กำหนดจริยธรรมให้นักเรียนรับไปปฏิบัติ

2. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผล (Moral Reasoning ย่อว่า MR) แนวความคิด

พื้นฐานของโคลเบอร์กที่ว่าจริยธรรมหมายถึง กฎเกณฑ์ในการตัดสินใจที่ถูกคิดของการกระทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งผูกพันกับอายุของบุคคลตามทัศนะนี้ การพัฒนาจริยธรรมไม่อาจกระทำด้วยการสอน ไม่อาจกระทำด้วยการแสดงตัวอย่างให้ดูและไม่อาจกระทำด้วยวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ จริยธรรมสอนกันไม่ได้ จริยธรรมพัฒนาขึ้นมาด้วยการนึกคิดของแต่ละคนตามลำดับขั้น และตามระดับพัฒนาการทางปัญญาซึ่งผูกพันกับอายุ การพัฒนาจริยธรรมกระทำได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับรู้ทัศนะของผู้อื่น ซึ่งมีจริยธรรมอยู่ในขั้นที่สูงกว่า 1 ขั้น และเปิดโอกาสให้บุคคลได้ทดลองแสดงบทบาทของผู้อื่นโดยเฉพาะบทบาทของผู้อื่นที่มีต่อบุคคลนั้น เมื่อให้มีโอกาสประสบกับทัศนะที่ขัดแย้งกับโครงสร้างความคิดทางจริยธรรมเดิมของตน ในจังหวะที่เกิดการขัดแย้งนี้ หากมีการชี้นำที่เหมาะสมก็จะช่วยให้บุคคลพัฒนาเหตุผลทางจริยธรรมให้สูงขึ้นได้ กิจกรรมที่ใช้ในการปลูกฝังจริยธรรมของกระบวนการนี้คือ การอภิปราย

จะเห็นว่าการปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผลนั้นอยู่ที่การให้นักเรียนได้อภิปรายในหัวข้อปัญหาต่าง ๆ โดยอาศัยเหตุผลเป็นข้อตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ไม่ใช่อยู่ที่การสอนการบอกจริยธรรมจะพัฒนาขึ้นมาได้ด้วยการนึกคิดของแต่ละคน

3. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification ย่อว่า BM)

แนวความคิดพื้นฐานของกระบวนการนี้เชื่อว่า พฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้รับแรงเสริมและถ้าหากต้องการลดพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้รับแรงเสริมหรืออาจได้รับการลงโทษด้วยก็ได้ แต่ควรใช้

เงื่อนไขการเสริมแรงมากกว่าเงื่อนไขการลงโทษ เพราะการลงโทษอาจทำให้เกิดผลเสีย เช่น การลักลอบ การหลีกเลี่ยง ตลอดจนการต่อต้าน

ขั้นตอนในการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและ/หรือลดพฤติกรรมไม่พึงปรารถนา อาจทำได้ดังต่อไปนี้

3.1 กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และ / หรือ พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

3.2 กำหนดผลกรรมที่ครูหรือผู้ปลูกฝังจริยธรรมสามารถบันดาลให้เกิดกับผู้กระทำ ได้ควรเน้นที่ผลกรรมทางบวกให้มากที่สุด

3.3 นำพฤติกรรมในข้อ 1 และผลกรรมในข้อ 2 มาสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเรียกว่า เงื่อนไขการเสริมแรง ให้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้รับแรงเสริมและให้พฤติกรรมไม่พึงปรารถนา ไม่ได้รับแรงเสริม

3.4 ให้และระงับการให้แรงเสริมตามเงื่อนไขในข้อ 3 แล้วติดตามสังเกตการ เปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม

3.5 ประเมินผลและปรับปรุงเงื่อนไขจะเห็นว่าการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับ พฤติกรรมนี้ขึ้นอยู่กับทางเลือกจริยธรรม การตัดสินใจจริยธรรม และการวางเงื่อนไขของครู ครูเป็นผู้กำหนดว่าจะปลูกฝังพฤติกรรมใดหรือต้องการลดพฤติกรรมใด

4. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning ย่อว่า SL) แนวความคิดพื้นฐานของกระบวนการนี้เชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น หลักการสำคัญของการปลูกฝัง จริยธรรมตามกระบวนการนี้ คือ การจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งได้แก่ ตัวอย่างและ คำบอกให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อว่า พฤติกรรมอะไรนำไปสู่ผลกระทบอะไร และผลกระทบนั้นน่าปรารถนา เพียงใด การจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริยธรรมนี้จะต้องจัดให้มี ความสอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ตรง การปลูกฝังจริยธรรมตามกระบวนการนี้แก่นักเรียนอาจกระทำ ในรูปต่อไปนี้

4.1 จัดเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษแก่นักเรียนเช่นเดียวกับการปรับ พฤติกรรม

4.2 จัดอภิปรายเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากความเห็นของบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกระทบและความน่าปรารถนาหรือไม่ปรารถนาของผลกระทบต่าง

4.3 จัดให้นักเรียนเห็นตัวอย่างการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับข้อ 2

4.4 สร้างเงื่อนไขให้มีการนิยมนกย่องผู้กระทำพฤติกรรมที่ดีและในขณะเดียวกัน ประณามผู้กระทำพฤติกรรมไม่ดี เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและจาก

ตัวอย่างการได้รับการเสริมแรงและการลงโทษของบุคคลต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคมคำนึงถึงความเข้าใจของบุคคลและเงื่อนไขภายนอกของบุคคล

สรุปได้ว่า วิธีการปลูกฝังจริยธรรมทั้ง 4 วิธีนี้ มีลักษณะที่แตกต่างกัน เพราะเกิดจากความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรมว่า คืออะไร และจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

นอกจากนี้ ประภาศรี สีหอำไพ (2540, หน้า 22-23) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณธรรมว่าคุณธรรมที่ปลูกฝังไว้ในจิตสำนึกเป็นสัจชาตญาณที่สร้างพฤติกรรมให้สามารถแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้า ตัดสินใจที่จะเลือกพฤติกรรมปฏิบัติเป็นมาตรฐานความประพฤติที่งดงามสร้างคุณภาพและคุณลักษณะทางจิตใจให้บุคคลกระทำความดี ละเว้นความชั่วสร้างสภาพแวดล้อมที่สงบและมีหลักแห่งการดำรงชีวิตอันประเสริฐ

การพัฒนาคุณธรรมในการจัดการศึกษาด้านจริยธรรม ผู้สอนควรปลูกฝังแนวคิดที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการดังนี้

1. การยอมรับความแตกต่างระหว่างความดีกับความชั่ว ตระหนักว่า ความดีเป็นสิ่งที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน คนดีย่อมเป็นที่ชื่นชมยกย่อง ผลดีผลของความดี เป็นสิ่งที่นำความสุขมาให้ ความดีที่ประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นเป็นการสร้างคุณค่าของชีวิตและสังคม ในทางตรงกันข้าม ความชั่วเป็นสิ่งที่นำความทุกข์ทรมานมาให้ คนประพฤติชั่วย่อมได้รับผลกระทบนั้น
2. หลักสากลในการพิจารณาสภาพการณ์ใดโดยรอบ สามารถนำเกณฑ์แยกแยะความดีงาม กำหนดเป็นกฎคุณธรรมใช้ได้เป็นที่ยอมรับทั่วไปเป็นการประยุกต์ระบบคุณธรรมขึ้นมาใช้อย่างกว้างขวางจนเป็นหลักสากล (Universalization)
3. ความเข้าใจในคุณธรรม จีမ်ซาบอยู่ในจิตใจเมื่อมีเหตุการณ์หรือความปรารถนาสามารถตัดสินใจเลือกประพฤติอยู่ในขอบเขตของความถูกต้อง สร้างค่านิยมที่เสริมสร้างคุณธรรมด้วยความเข้าใจถูกต้อง (Comprehensiveness)
4. ความต่อเนื่องสัมพันธ์กันของระบบที่สร้างเสริมคุณภาพ มีแก่นสารที่เป็นหลักชัดเจน มีสัมพันธ์ภาพต่อกันโดยลำดับ (Coherence)
5. การวิเคราะห์วิจารณ์ความประพฤติได้ด้วยแนวทางของตนเองเมื่อได้เลือกปฏิบัติสิ่งใดแล้วสามารถแยกแยะได้ว่าตนเองได้กระทำตามที่เข้าใจสภาวะของคุณความดีได้มากน้อยเพียงใด การวิเคราะห์ตนเองช่วยให้คุณธรรมพัฒนางอกงามอย่างแท้จริง สามารถวิจารณ์การกระทำของตนเองได้ (Criticism)
6. การตัดสินใจคุณธรรม กล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาการขั้นสุดท้ายในการพัฒนาคุณธรรมระยะเริ่มแรกเพราะเป็นความสามารถของบุคคลที่ตัดสินใจว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ทำแล้วจะเป็นความดี

สามารถอธิบายรายละเอียดและมีเหตุผลพิสูจน์ได้ว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับในสังคม เป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่ชี้บ่งได้ว่าคุณธรรมที่ปฏิบัติมีคุณค่าที่ตัดสินได้ (Justification)

งานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์

อรพินท์ นาคประดิษฐ์ (2518, หน้า 85) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในต่างจังหวัดที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

อัญชลี เกรือคำขาว (2540, หน้า 111-112) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ ผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษา กรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกด้วยเช่นกัน

เมธี โพธิพัฒน์ (2523, หน้า 55-56) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์และเปรียบเทียบวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด รวม 5 ภาค เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 4 จำนวน 586 คน พบว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีวินัยในตนเองและมีความซื่อสัตย์สูงกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือทั้งเด็กหญิงมีวินัยในตนเองและมีความซื่อสัตย์สูงกว่าเด็กชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเสริฐศรี เอื่อนกรินทร์ (2524, หน้า 51-52) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองซึ่งได้รับแม่แบบมีจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุวิทย์ ก้องฮา (2532, หน้า 27, 34-36) ได้ศึกษาการสอนจริยศึกษาเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติและการขีดหน้่งตะลุง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เชิงจริยธรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมศิริ ปลื้มจิตต์ (2534, หน้า 82-86) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วย

วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ กับการสอนตามคู่มือครูพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นุภา พุทธิรักษา (2541, หน้า 64-67) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของกระบวนการสร้างเสริมค่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีสอนกระบวนการปกติ กับการสอนด้วยกระบวนการสร้างเสริมค่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ พบว่า นักเรียนที่สอนด้วยกระบวนการเสริมค่านิยมจะมีคะแนนค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนที่สอนด้วยกระบวนการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปณัฏฐา ศรีเดช (2544, หน้า 86-89) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลการสอนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยสอดแทรกคุณธรรม ด้านความซื่อสัตย์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีสอนแบบปกติ กับการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองมี คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ธวัช ไชย แสงจักร์ (2525 , หน้า 45 – 46) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคม โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองมี ทัศนคติต่อวิชาสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับจริยธรรมและงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่าการใช้กิจกรรม 4 MAT กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ล้วนส่งผลให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลแตกต่างกันได้